

Fredagen den 28 november

Fredagen den
28 november 1975

Kl. 15.00

*Om vissa ändringar
i kreditupplysnings-
lagen*

§ 1 Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

§ 2 Om vissa ändringar i kreditupplysningslagen

Herr handelsministern LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Hugossons* (s) den 7 november anmälda interpellation, 1975/76:52 till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hugosson har frågat justitieministern dels om han är beredd att snarast lägga fram förslag till sådan ändring av kreditupplysningslagen att den omfrågade, när han får kopia av kreditupplysning, också får besked om vem som har fått upplysningen, dels om han anser det nödvändigt att utvidga 13 § kreditupplysningslagen för att datainspektionen skall kunna ge föreskrifter om hur man skall förfara med manuella kreditupplysningsregister vid övergång till register förda med automatisk databehandling. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Redan i samband med tillkomsten av kreditupplysningslagen övervägdes att införa bestämmelser om rätt för den som avses med en kreditupplysning att få besked om vem som har begärt upplysningen. Någon sådan bestämmelse togs emellertid inte in i lagen. I propositionen anförde Jag bl. a. att den enskilde i allmänhet torde ha begränsat intresse av att få sådant besked och att den som misstänker att en kreditupplysning har lämnats till obehörig har möjlighet att vända sig till datainspektionen för att få saken undersökt.

Herr Hugosson säger i sin interpellation att det har visat sig föreligga ett stort intresse hos de enskilda att få veta vem som har begärt kreditupplysning om dem. Förhåller det sig så, finns det anledning att på nytt överväga att föra in en bestämmelse i lagen som ger den omfrågade rätt att få besked på den punkten. Frågan får prövas närmare i lämpligt sammanhang.

Däremot finns det enligt min mening inte skäl att göra någon ändring i 13 § kreditupplysningslagen för att ge datainspektionen möjlighet att föreskriva vad som skall ske med ett manuellt kreditupplysningsregister i samband med övergång till ADB. Inspektionen har nämligen redan nu tillräckliga möjligheter att ingripa mot otillbörliga förfaranden med sådana register. I den av herr Hugosson nämnda paragrafen föreskrivs bl. a. att kreditupplysningsregister får överlåtas eller upplåtas till annan endast efter medgivande av datainspektionen. Bestämmelsen gäller både

Fredagen den
28 november 1975

*Om vissa ändringar
i kreditupplysnings-
lagen*

manuellt förda register och ADB-register. Den är tillämplig även när överlåtelse eller upplåtelse sker utan samband med att verksamheten upphör. Bestämmelsen är straffsanktionerad. Dessutom har datainspektionen rätt att meddela föreskrift om hur kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas. Därmed har inspektionen också möjlighet att föreskriva vad som skall göras med ett manuellt register i samband med övergång till ADB. Att det har införts en särskild bestämmelse om att inspektionen skall föreskriva hur det skall förfaras med register när verksamheten upphör beror på att då också inspektionens tillsyn upphör. Någon motsvarande bestämmelse behövs alltså inte när verksamheten fortsätter.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på de frågor som jag har ställt i min interpellation.

För några år sedan hade vi en ganska intensiv debatt i vårt land om kreditupplysningsbranschen. Många hyste oro för det sätt på vilket verksamheten bedrevs. Kreditupplysningslagen har nu varit i kraft i snart ett och ett halvt år, och det torde inte vara någon överdrift att påstå att lagen haft en mycket positiv inverkan på branschen och på det sätt på vilket kreditupplysningsverksamheten bedrivs. Jag vill i detta sammanhang gärna ge de i branschen verksamma en eloge för att de snabbt anpassat sig till det regelsystem som kreditupplysningslagen föreskriver.

En annan fråga som väckte berättigad oro var att huvudparten av branschens företag hade förvärvats av utländska intressen. I kreditupplysningslagen föreskrivs att endast under en treårsperiod skulle utländska intressen få vara verksamma inom kreditupplysningsbranschen. Där kan man också med tillfredsställelse konstatera att sedan i somras finns det inga utländska intressen inom branschen.

Vi som var med om att utreda den här frågan i kreditupplysningsutredningen föreslog en långtgående insyn för allmänheten i kreditupplysningsverksamheten, och i lagstiftningen har så blivit fallet. Den bästa insynen är naturligtvis att den som är föremål för en kreditupplysning också får en kopia av upplysningens innehåll. Vi hade också föreslagit att det av kopian som gick till den omfrågade även skulle framgå vem som hade begärt kreditupplysningen, men olyckligtvis infördes inte den bestämmelsen när propositionen presenterades.

Under den här tiden som lagen har varit i kraft har tillsynsorganet, datainspektionen, praktiskt taget varje dag fått kontakt med personer som bett datainspektionen om hjälp med att ta reda på: Vem är det som begärt kreditupplysning om mig? Det är alldeles uppenbart att det föreligger ett behov av att det av kopian framgår vem det är som har begärt kreditupplysningen. Jag tycker nämligen att tillsynsorganet har betydligt viktigare uppgifter att syssla med än att dagligen behöva ta kontakt med kreditupplysningsföretagen för att reda ut de här frågorna.

Därtill kommer att de företag som använder sig av ADB-teknik i kreditupplysningsssammanhang även faller under datalagen, och enligt da-

talagen kan datainspektionen ge föreskrifter om att den här uppgiften skall framgå av kopian. Det gör den också. Därför kan man säga att företagen i branschen behandlas olika beroende på om man har ADB-register eller manuella register, och det kan inte vara bra. Mot den bakgrunden är jag tacksam för att statsrådet nu säger att om det förhåller sig på det sätt som jag har redogjort för i min interpellation så finns det anledning att på nytt överväga att föra in en bestämmelse i lagen som ger den omfrågade rätt att få besked på den här punkten.

Vidare sägs i svaret att frågan får prövas närmare i lämpligt sammanhang. Man kan fråga sig: Vad är lämpligt sammanhang? Enligt mitt förmenande är det lämpligt att snarast möjligt göra den här lilla förändringen i lagen. Jag förstår att man är mycket belastad i departementet nu i dessa budgetberedningsdagar, men jag kan inte tro annat än att den här lilla propositionen kan författas av en jurist på några timmar eller någon dag. Jag förutsätter därför att statsrådet ser till att en jurist snarast möjligt får lämplig tid till detta så att riksdagen så snabbt som möjligt får en proposition i frågan.

Det kan tyckas vara en detalj, men som sagt var anser jag att det är så uppenbart att det här behovet föreligger och att datainspektionen har viktigare uppgifter att syssla med än att ta reda på vem som begär kreditupplysning vid olika tillfällen. Sannolikt är det många fler än de som vänder sig till datainspektionen som är frågande angående vem som begärt uppgiften men som inte kommer sig för med att besvara datainspektionen.

Beträffande den andra frågan, som gällde 13 § i kreditupplysningslagen, om datainspektionen har möjlighet att föreskriva vad som skall ske med de manuella registren om man går över till ADB, så är den betingad av att det föreligger oklarhet bland juristerna på datainspektionen om man verkligen har möjligheter att meddela dessa föreskrifter. Jag är därför mycket tacksam för det auktoritativa uttalande som statsrådet gjort, vilket innebär att datainspektionen har de här möjligheterna. Det är rätt viktigt att det föreligger klarhet på den punkten. I dag är det bara något företag som använder sig av ADB, men vi vet att ett flertal av de större kreditupplysningsföretagen förbereder att inom en snar framtid övergå till att använda ADB-tekniken, och då är det väsentligt att det står fullt klart att datainspektionen äger rätt att ge föreskrifter för hur man skall förfara med de manuella registren. Förfaringsättet är rätt klart: Registren skall förstöras den dag man överför dem till ADB-teknik. Jag är alltså tacksam för att det efter det här svaret inte föreligger någon oklarhet utan att datainspektionen har dessa möjligheter.

Än en gång, herr talman, vill jag tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Överläggningen var härmed slutad.

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

§ 3 Om skogsindustriprojektet i Demokratiska republiken Vietnam

Fru statsrådet SIGURDSEN erhöill ordet för att besvara herr *Hernelius* (m) den 28 oktober anmälda interpellation, 1975/76:41, och anförde:

Herr talman! Herr Hernelius har i en interpellation om det svenska stödet till skogsindustriprojektet i Demokratiska republiken Vietnam (DRV) ställt följande frågor till mig:

1. Hur bedömer statsrådet i dag skogsindustriprojektet i DRV? Kan tidsplanen hålla?

2. Vilka kostnadskalkyler beräknas i dag för projektet och hur stor del av dessa kostnader faller enligt avtalet från augusti 1974 på Sverige?

Avtalet om skogsindustriprojektet undertecknades för drygt ett år sedan. Projektet befinner sig därför alltjämt i ett inledningsskede.

En huvuduppgift har under denna tid varit att skapa en effektiv organisation. Det företag som SIDA har kontrakterat för att leda projektet har ingått avtal med sju konsultföretag för detaljplanering och utarbetande av tekniska specifikationer.

Den organisation som behövs för arbetet i Sverige är nu i huvudsak uppbyggd.

Motsvarande vietnamesiska organisation är betydligt större än den svenska. Ministeriet för lätt industri svarar för samordningen av de vietnamesiska resurserna. Ett hundratal personer är engagerade för planering, administration och utbildning.

Den svenska fältpersonalen uppgår f. n. till drygt 25 personer. Byggnadsarbetena utförs av vietnamesisk personal under svensk teknisk ledning. Kontrakt om upphandling av varor har slutits till ett belopp av ca 170 milj. kr. Hittills har konsulttjänster upphandlats för ca 70 milj. kr. Huvuddelen av konsultkontrakten har slutits med svenska företag.

På fabriksområdet har schaktningsarbeten för de permanenta byggnaderna och för provisoriska lagrings- och kontorslokaler satts i gång.

Inventering av skogstillgångarna inom anvisade råvaruområden har slutförts. Resultaten visar att områdena kan täcka massafabrikens råvarubehov under förutsättning att det planerade planteringsprogrammet genomförs. Detta har inletts planenligt.

I dagarna har den första gruppen vietnameser – 30 personer – anlänt till Sverige för utbildning. De skall här genomgå en nio månaders teoretisk och praktisk utbildning vid olika svenska företag. Motsvarande utbildningsprogram kommer under de närmaste åren att anordnas av flera av leverantörerna av övrig teknisk utrustning. Utbildning i DRV av instruktörer i skogsskötsel kommer att inledas inom den närmaste framtiden.

Tidsplanen för projektet i dess helhet har inte omprövats, trots att vissa delaktiviteter tagit längre tid än beräknat. Bostadsområdet för den svenska personalen t. ex. beräknas bli klart för successiv inflyttning med början under andra hälften av januari 1976 i stället för, som planerat.

i september 1975. Inflyttningen beräknas vara klar i mars 1976. Bristen på inkvarteringsmöjligheter har medfört att svensk personal inte har kunnat börja arbeta vid avsedd tidpunkt. Transporterna har också visat sig ta längre tid än beräknat, bl. a. därför att Haiphongs hamn är hårt ansträngd. Tidsplanen för projektet bygger på förutsättningen att godset skall nå fabriksområdet på fyra månader efter ilastning i Europa – varav ca två månader beräknas för sjöresan och ca två månader för mottagning och vidaretransport i Vietnam. I flera fall har transporterna tagit längre tid. Den svenska projektledningen räknar med att den första pappersmaskinen kan komma i gång tidigast våren 1978 i stället för hösten 1977.

Dessa förseningar behöver i och för sig inte medföra att starten av massafabriken och den andra pappersmaskinen måste senareläggas. De berörda myndigheterna i Sverige och DRV arbetar därför mot slutmålet enligt den ursprungliga tidsplanen, nämligen att anläggningen i sin helhet skall vara klar att tas i bruk 1979.

Den andra frågan rör kostnaderna för projektet. Budgeten för Sveriges insats i projektet ligger på 770 milj. kr., varav 150 milj. kr. för prisstegringar och oförutsedda utgifter. Rapporterna från projektledningen tyder inte på att denna budget, såvitt i dag kan bedömas, behöver revideras.

Herr Hernelius frågar också hur stor del av de totala kostnaderna för projektet som faller på Sverige. Vietnamesernas egna tillskott till projektet lämnas i form av arbetskraft samt lokalt upphandlad materiel och utrustning. Det är vanskligt att sätta ett värde i svenska kronor på dessa insatser från vietnamesisk sida. SIDA beräknar att Sverige står för ca 85 % och Vietnam för ca 15 % av den totala projektkostnaden.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Statsrådet Sigurdsen tackas för svaret på interpellationen. Statsrådet har sin vana trogen låtit mig få del av svaret i god tid.

Därmed skulle väl egentligen tacksamhetsblommorna från min sida vara överständna, men jag har faktiskt en till, en parentetisk sådan. Här om kvällen ställde statsrådet upp i en gräsrotsdebatt i Skurup i Skåne, och det tyckte jag var bra gjort. Gräsrötter bör komma till tals i vår annars av tunga massmedia alltför dominerade opinion. Debatten var säkerligen nyttig i flera avseenden. Jag skall inte recensera den. Den väckte intresse för frågan, och det hoppas jag ingen av oss har något emot, och den kanske också belyste ur debatteknisk synpunkt skillnaden mellan en i fackliga och politiska sammanhang tränad stridshäst och en entusiastisk, kunnig och initierad person.

Nu till innehållet i svaret! Innan dess måste jag dock faktiskt teckna en bakgrund i allra största korthet. I u-hjälpspropositionerna åren 1972 och 1973 antyddes att förprojektering pågick – kriget rasade ju då ännu – om ett större svenskt skogsindustriprojekt i Nordvietnam. Olika anslag begärdes och beviljades för detta ändamål. I januari 1974 växte beskriv-

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

ningen i statsverkspropositionen till icke mindre än elva rader. Man framhöll att förprojekteringen av ett skogsindustriprojekt var på väg att avslutas. "Kalkylerna över investeringskostnaderna är fortfarande osäkra men sannolikt kommer de att överstiga 500 milj. kr. Sverige kan förutses komma att bestrida den övervägande delen härav."

Detta var vad riksdagen vid den tidpunkten fick veta från regeringen – elva rader alltså – om denna insats, som utrikesutskottet några veckor senare vid behandlingen av propositionen betecknade som "den största enskilda biståndsinsats som hittills planerats av de svenska myndigheterna". Utskottet tillade att enligt vad det erfarit Sverige skulle komma att bestrida betydligt mer än en halv miljard för denna insats. Detta inträffade våren 1974. Något konkret förslag förelåg inte från regeringens sida och någon reservation till utskottsbetänkandet kunde alltså inte göras, men moderaterna påyrkade i ett särskilt yttrande att inget avtal borde träffas utan att ett definitivt avtal borde vänta till dess att en rad frågor i samband med projektet hade lösts.

I slutet av augusti samma år slöt emellertid Sverige ett avtal, enligt vilket den svenska regeringen åtog sig att ekonomiskt ansvara för skogsindustriprojektet, som skulle förverkligas i samarbete med DRV, alltså Nordvietnam. Kostnaderna för detta projekt beräknades då till 770 milj. kr., varav 150 milj. kr. utgjorde en reserv. Märk den skillnad som under ett halvår hade uppstått mellan de ursprungligen antydda 500 miljonerna och summan 770 miljoner!

Riksdagen, som sammanträdde några veckor efter det att avtalet slutits, fick aldrig ta del av avtalet. Fortfarande är detsamma hemligstämplat.

Låt mig också tillägga att diskussionen i dag, lika litet som förut i kammaren, rör de två sjukhusprojekt som f. n. är under förverkligande i Nordvietnam. Totalkostnaderna för dessa, kanske något över 100 milj. kr., har såvitt jag vet inte blivit föremål för kritik från något håll. De anses utgöra ett led i den humanitära verksamhet varom alla partier är eniga, särskilt när det gäller ett av kriget så drabbat land.

De bidrag som vietnameserna själva skall lämna till skogsindustriprojektet uppskattas nu som tidigare av statsrådet till ca 15 %, mest i form av arbetskraft. Dessa kostnader kommer alltså till de 770 miljonerna. Med tanke på det betydande belopp som Sverige utlovat är det nu av intresse att veta om förseningar uppstått och om kostnaderna därmed rubbats. Statsrådet bekräftar nu att sådana förseningar föreligger. En av de två pappersmaskinerna som skulle ha varit färdig i oktober 1977 beräknas nu komma i gång först ett halvt år senare. Hela projektet skulle dock därmed icke fördröjas, heter det i svaret, utan anläggningen som sådan skulle detta oaktat vara klar att tas i bruk i april 1979, och kalkylerna skulle inte rubbas av detta, lika litet som av andra oförutsedda eller förutsedda dröjsmål – bostäderna för svensk personal är försenade, som vi hörde av svaret, transportererna från Haiphong har tagit mycket längre tid än beräknat, lasterna har blivit liggande i hamnen i månader och den beräknade perioden av fyra månader för transport från ilastningen

i Europa till Haiphong och till projektplatsen har i många fall blivit dubbel så lång eller längre.

Dessa händelser, herr talman, är självfallet ganska vanliga vid projekt av sådant slag. Rutinen i hamnarna är på dessa breddgrader inte den vi är vana vid. Men det märkliga är att statsrådet nu säger att detta "såvitt i dag kan bedömas" inte medför att budgeten behöver revideras. Jag tror reservationen är på sin plats. Var och en med någon erfarenhet från maskinhantering i denna industri vet vad ett leveransdröjsmål betyder för planering och kalkylering. Såvitt jag förstår pekar i stället allt på att kostnaderna blir väsentligt högre i det långa loppet. För egen del har jag varken kompetens eller möjlighet att detaljgranska kalkylerna, men låt mig ställa en liten fråga i sammanhanget: Är inte den beräknade utgiften för inköpen av massa, ca 15 000 ton, innan massafabriken kommer i gång, alldeles för lågt tilltagen? Pappersmaskinerna skall nämligen under övergångstiden matas med inköpt massa.

Såsom avtalet tycks vara skrivet bär Sverige varje kostnadshöjning. När premiärminister Pham van Dong i april 1974 besökte Sverige förklarade statsminister Olof Palme i sitt middagstal att skogsindustriprojektet i framtiden skall "symbolisera den vänskap som råder mellan våra två länder". Alltså Sverige och Nordvietnam. Det har, herr talman, blivit en mycket dyrbar symbol. Säkerligen den dyrbaraste sedan Ane den gamla dagar, för att nu nämna en historisk gestalt som statsministern själv häromdagen har återuppväckt i ett tal. Sverige har alltså redan utfäst sig att betala ungefärligen 800 milj. kr., vilket innebär 100 kr. per varje svensk – nyfödd eller folkpensionär. Är detta en rimlig användning av våra biståndsmedel? Så länge över en tredjedel av världens befolkning saknar de mest elementära förnödenheterna – ett glas vatten och livsmedel – borde nog vårt utvecklingsbistånd när det gäller de stora beloppen i första hand koncentreras på dessa elementära behov, mat, kläder, undervisning, bostäder, sjuk- och hälsovård. Det är alldeles klart, herr talman, att biståndets uppgift inte är inskränkt härtill; biståndet bör bidra till u-ländernas egna ansträngningar, göra det möjligt för u-länderna att själva utnyttja de resurser som finns också i dessa länder, men som av olika skäl hittills inte har kunnat komma till användning. Detta syfte tjänar t. ex. de svenska anslagen till vattenprojektering, undervisning, kooperativa jordbruksinstitutioner. Även familjeplaneringen hör hit.

Men man kan med skäl fråga om denna jättesumma till ett enda projekt, skogsindustriprojektet, innebär en optimal användning av våra biståndsmedel. Vår toppmoderna teknik från 1970-talet skall nu omplanteras i de vietnamesiska djunglerna. Men framställning av massa och papper enligt denna teknik hör till de mest komplicerade tekniska procedurerna i våra dagars samhälle. Kan denna teknik utan vidare överflyttas till Vietnam, även om unga vietnameser, som i dag, får den bästa utbildning i Hörnefors och Karlstad? Är inte uppgiften för vansklig och inbrytningen i den nordvietnamesiska kulturen alltför hård? Vietnameserna har själva begärt detta, svaras det. Det är riktigt, men Sverige som givare har också

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

intresse av en optimal användning av de svenska pengarna. – Vi skulle i alla fall ha gett ut samma summa till bistånd, säger andra. Det är riktigt, men då tas pengarna till fabriker i Bai Bang från andra biståndsmedel, pengar som annars kanske kunde ha gått till att tillgodose de elementära behov som jag nyss talade om.

Och varför har det hemligstämplade avtalet skrivits på sätt som skett? Var Sverige i ett sådant underläge i förhandlingarna att vi själva inte kunde sätta något tak för våra åtaganden? Av allt att döma kommer alltså summorna att växa utöver förutsedda kostnadsstegringar. Enligt uppgift innebär avtalet att det svenska åtagandet är utfört först när produktionen är i full gång. Redan talas dessutom om att vietnameserna önskar svenskt bistånd till *nya* skogsindustriprojekt. Då borde ju regeringen nu känna det som en plikt att söka lägga till rätta så mycket som möjligt av vad som redan underlåtits. Mot den bakgrunden begärde moderaterna vid vårriksdagen en omförhandling. En sådan innebär icke någon nyhet för SIDA. Sådana omförhandlingar har pågått nyligen beträffande ett annat biståndsland – Angola – och borde kunna ske även här.

En annan synpunkt är faktiskt inte ovidkommande. DRV styres helt av det maktägande kommunistpartiet, och som vanligt i sådana länder är yttrandefriheten obefintlig. Inga partier, socialistiska eller andra, tillåts utanför det enda godtagna. Tidningar och radio talar med en röst – regimens. Undervisningen är helt enkelriktad, och omskolningslägren är många. Bland kommunistdiktaturerna torde Nordvietnam vara en av de hårdaste och bäst cementerade.

Ändå uttalade regeringen i proposition nr 101 och statsutskottet år 1968 och senare riksdagen, att den svenska u-hjälpen "skulle medverka till en samhällsutveckling i demokratisk riktning". Det finns icke ett spår av tecken på en sådan utveckling i Nordvietnam. Den skulle strida mot hela systemet, mot hela ideologin, mot alla doktriner där.

Regeringen har alltså inte följt detta riksdagens uttalande. Det kanske statsrådet tycker inte gör så mycket. Vad som kanske är värre ur hennes egen synpunkt är att hon även gått ifrån partiets riktlinjer för biståndspolitik. 1969 års partikongress slog fast: "Vårt bistånd bör i sin fortsatta utbyggnad gradvis förskjutas så att nya insatser koncentreras till länder som energiskt arbetar för en snabb ekonomisk utveckling och samtidigt strävar efter att åstadkomma en rättvis fördelning av de gemensamma resurserna samt ett ökat samhällsinflytande för medborgaren." Det är på grundval av dessa riktlinjer, sade fru Sigurdsen – jag har protokollet här – till partikongressen 1975, som Sverige sedan 1969 har inlett ett omfattande biståndsarbete med länder som bl. a. DRV. Skämtade fru Sigurdsen med partikongressen? Finns det något som helst tecken till ökat samhällsinflytande för medborgare i en kommunistisk stat som Nordvietnam? Partiet bestämmer och partitoppen råder. Visserligen försäkras ibland från öststaterna att folket i verkligheten styr, därför att de styrande tillvaratar folkets intressen. Men en sådan teori tror jag inte

att fru Sigurdsen godtar.

Som jag nämnde är avtalet om skogsindustriprojektet hemligstämplat. Likaså är protokollen från SIDA:s styrelsesammanträden, där detta avtal berörts, hemligstämplade, jämte en rad andra handlingar. Låt mig citera några meningar ur ett offentligt aktstycke: "Biståndsverksamheten är av sådan karaktär att allmänheten bör ha rätt att kräva insyn, och styrelsen för SIDA bör också kunna ha fria händer att lämna underlag för offentlig diskussion om olika biståndsinsatser ---. Enligt styrelsens mening krävs stor öppenhet i biståndsfrågor ---. Skälet för hemlighållande, att en sak skall anses störa rikets mellanfolkliga förbindelser, bör få en mycket restriktiv tolkning ---. Alla parter torde vinna på största möjliga tillämpning av en offentlighetsprincip, enligt villkor som berör Svergie och ett annat land är i stor utsträckning offentliga ---."

Det är lätt att instämma i dessa meningar. De har formulerats i SIDA:s styrelse enligt remissutlåtande i september detta år. Ändå är det SIDA som formellt står för hemligstämpeln i detta fall – men verkliga avgörandet har givetvis legat på annat håll. Så sent som i början av denna vecka – i måndags – möttes jag, herr talman, vid ett besök på SIDA av denna hemligstämpel i fråga om t. ex. protokollen. Det var naturligtvis riktigt. En ledamot av riksdagen kan inte begära större insyn än medborgarna i allmänhet i en hemlig handling. Nu prövas frågan om hemligstämpeln hos regeringsrätten; jag skall därför inte gå in på rättsfrågan. Men vad statsrådet Sigurdsen anfört som skäl för hemligstämpeln, nämligen att Nordvietnam begärt sådan, är icke hållbart. Tillämpningen av svensk rätt bestäms icke i Hanoi. Den följer våra egna lagar och våra sekretessregler. Att Hanoi inte förstår vår offentlighetsprincip är givet, och det är en sak för sig. Hanoi skulle inte heller ha förstått om riksdagen hade hörts, men så skedde ju inte. Regeringen borde i alla fall i fråga om sekretessen icke ha visat undfallenhet vid förhandlingarna i Hanoi. Det är ett elementärt krav att alla handlingar i fråga om projekt av denna storleksordning står till förfogande för medborgarnas insyn. Om tekniska komplikationer förekommer är det en annan sak, men den svenska avtalsmässiga bundenheten bör icke få döljas av röda stämplor.

Sammanfattningsvis, herr talman:

1. Skogsindustriprojektet, symbolen för vänskapen, är ekonomiskt tyngande för svenskt bistånd. Slutsiffran kan ännu inte med säkerhet bestämmas.

2. Avtalet, det hemligstämplade, är från svensk synpunkt uppenbarligen mycket ofördelaktigt formulerat.

3. Det kan ifrågasättas om koncentrationen till detta projekt av så stora medel innebär en optimal användning av biståndsmedlen.

4. Sekretessen är helt obefogad och omotiverad.

5. Varför, herr talman, då icke en omförhandling?

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

Herr KORPÅS (c):

Herr talman! Jag har tidigare gett uttryck för uppfattningen att bistånd av den här typen från svensk utvecklingssynpunkt är tveksamt. Ett besök nyligen vid arbetena med pappersprojektet har stärkt mig i den principiella inställningen.

Då denna uppfattning emellertid inte i och för sig har med Vietnam att göra skall jag inte upprepa den. Som jag ser det, har det inte uppstått några stora svårigheter som inte hade kunnat förutses. Sålunda var man ju från svensk sida redan när man träffade avtalet tveksam om möjligheterna att få leveranserna till bygget att flyta från Haiphong.

Nu är arbetet i gång, och jag vill bekräfta att man på ansvarigt håll i Vietnam gör stora ansträngningar för att fylla sin del av avtalet. Att man har svårigheter bör inte ha kommit som någon överraskning. Vi har emellertid inte rätt att låta det belasta vederbörande i Vietnam. De vietnameser som vi närmast samarbetar med ger ett påtagligt intryck av både vilja och kompetens, och detsamma kan sägas om den svenska ledningen. Det är ju *vår* erfarenhet som motiverar vårt deltagande, och då borde det ha varit *vår* sak att förutse svårigheterna och vara förberedda för dem. Det är lätt att vara efterklok, men vi bör ta vara på erfarenheterna för bedömning av önskemål om framtida insatser av liknande slag. Vi skall inte dölja svårigheterna, men vi skall söka förklaringen och lösningen hos oss själva. Vår motpart visar oss förtroende, och vi måste låta vårt handlande präglas av detsamma. I Vietnam gör man säkert *sina* värderingar av *sina* misstag, men man är mycket generös när det gäller *våra*.

Problem finns det att ta lärdom av. Självfallet är det en utvecklingsinsats att hjälpa ett behövande land med pappersproduktion. Det förefaller mig emellertid som om vi inte riktigt tar till vara möjligheten att använda själva uppbyggandet för utveckling. Det förstärker intrycket av att hela projektet är något av en isolerad utvecklingsö.

Låt mig ta platsen där svenskarna skall bo som ett exempel. Man bygger där några tiotal svenska trähus. I Vietnam finns det en mycket förnämlig tegeltradition, och det förefaller mig som om det hade varit naturligt att man tillsammans med vietnameserna hade arbetat fram en modern byggnad i tegel. Då hade vi arbetat tillsammans, det hade känts som en gemensam insats, och det hade varit naturligare att sedan, när vi flyttar därifrån, överlämna den till vietnameserna än att överlämna dessa i miljön främmande svenska trähus.

Man kan inte heller komma ifrån att det varit brist på förberedelser både hos svenskarna och hos vietnameserna. Det beror, efter vad jag förstår, på att tiden har varit för pressad. Entreprenören fick alldeles för kort förberedelsetid. Avtalet undertecknades ett halvt år senare än planerat, men man gjorde ingen justering av planen för den skull. Jag inser att det fanns skäl för det, men kvar står att själva arbetet var ett halvt år försenat när det började. Man borde rimligtvis från början ha haft en tidsplan som medgivit förskjutningar av den här typen.

Det är lätt att säga i dag, men det borde ha varit självklart att personalens bostäder skulle ha varit färdiga. Mycket av irritationen i dag går tillbaka på bostadsproblemen. Det är ju fortfarande bara halv svensk arbetsstyrka där. Det är inte heller full vietnamesisk arbetsstyrka, men det är antagligen en förutsättning för att svenskarna skall klara sina uppgifter just nu.

En mindre pressad tidsplan hade medgivit en fortlöpande skolning av både svenskar och vietnameser. Av svenskarna efterlyses en möjlighet att under arbetstiden där ute få kunskap om Vietnam och kunskap i språket. En mindre pressad tidsplan hade givit utrymme för kontakter och ökad förståelse mellan svenskar och vietnameser. Herr Hernelius citerade nyss statsministern, då han talade om projektet som en symbol för vänskapen mellan våra folk. Det är riktigt, men det är bara så att man i dag upplever mycket av oförståelse mellan svenskar och vietnameser. Det finns – och det upplever jag också – något av släktskap mellan Sverige och Vietnam, men vi lever dock i var sitt motsatta hörn av jordens väldigaste kontinent. Vi svenskar har levat i fred de senaste 160 åren, de har levat i krig de senaste 30 åren.

En mindre pressad tidsplan hade gett tillfälle till fortlöpande förhandlingar kring sådant som irriterar, t. ex. detta att personer som kört bil i hela sitt liv i Sverige inte får köra bil i Vietnam. Det finns mycket annat som har denna bakgrund – att vi fick för litet tid på oss.

Men nu är det viktigaste att vi gör vad vi kan för att genomföra det vi lovat. Man har förtroende för oss där ute, och vi måste svara mot det förtroendet.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! "Det är bara vi som riktigt förstår värdet av gåvan." Så uttryckte sig Nordvietnams premiärminister Pham Van Dong när biståndsutredningens ledamöter samtalande med honom i Hanoi för en dryg månad sedan.

Jag finner det angeläget att förmedla Pham Van Dongs ord. Det är viktigt att hålla i minnet att gåvan – skogsindustriprojektet i Bai Bang – är önskad av Nordvietnam. Den är önskad därför att behovet av papper är så påträngande. Medan vi här i Sverige förbrukar ca 210 kg papper per person och år får nordvietnameserna nöja sig med 1–2 kg. Vi som kanske ofta klagat över att vi överöses av papper kan ha svårt att förstå birstens problem i det här avseendet.

Framför allt måste Nordvietnam få papper för sitt skolväsende. Det är också den prioritering som man gör i Hanoi. Papper är faktiskt en elementär förnödenhet när det gäller skolväsendet.

Landet hade två pappersbruk som producerade ca 20 000 ton. De skadades av bombningarna under kriget. Produktionen vid dessa pappersbruk har ännu inte nått full omfattning.

När Bai Bang-projektet är färdigt beräknas den totala produktionen i landet motsvara ca 3 kg papper per person och år – fortfarande en

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

ytterst blygsam konsumtionsnivå.

Men värdet av gåvan består inte bara av den mängd papper som kommer att produceras. Av mycket stor betydelse är också det tekniska kunnande som projektet avser att överföra till Nordvietnam. Representanter för de nordvietnamesiska myndigheterna framhöll starkt den aspekten under våra samtal. Det skulle troligen gå att uppföra pappersbruket i Bai Bang snabbare, om man gjorde det med enbart tränad personal – som ett nyckelfärdigt projekt. Men ett sådant tillvägagångssätt är främmande för nutida svensk biståndspolitik. Vi gör ju lyckligtvis numera inte svenska projekt i u-länder, utan vi ger svenskt bistånd till u-ländernas ansträngningar att utveckla egna projekt. Ett sådant är Bai Bang.

Vi är självfallet angelägna om att tidsplanen för skogsindustriprojektet skall hålla. Men låt oss komma ihåg att projektet betyder mera för nordvietnameserna själva. Därför är nordvietnameserna ännu mer angelägna om att tidsplanen skall hålla.

När man studerar och diskuterar det här projektet får man ständigt hålla i minnet att landet till för bara sex månader sedan befann sig i krig – ett krig som pågått så länge som mina jämnåriga kan minnas, ett krig mot två av världens stormakter. Ingen av oss kan göra sig en föreställning om vad det betyder av lidande, nöd och uppoffringar.

Under innevarande år räknar Nordvietnam med att komma upp i samma bruttonationalprodukt som 1964, dvs. året innan bombningarna började. Det klagas ibland från den här talarstolen över Sveriges förlorade år därför att bruttonationalprodukten inte alla år kunnat rusa i väg uppåt med vårt välstånd i lika snabb takt som vanligt. Ställ denna vcklagan i relation till den utveckling som påtvingats Nordvietnam!

Jag vill gärna säga i det här sammanhanget och i den här debatten att jag är djupt imponerad av att landet trots allt fungerar så bra som det gör. Att man har problem med transporter, material, administration och personalrekrytering är närmast en självklarhet. Hur skulle något annat vara möjligt efter de omständigheter som varit för handen?

Vietnam står nu inför en gigantisk uppgift. Man är fast besluten att återförena Syd- och Nordvietnam till *ett* land. Man är fast besluten att bygga upp detta återförenade land som en oberoende stat där människorna skall ges möjlighet till social, ekonomisk och kulturell utveckling. Våra insatser utgör ett värdefullt bidrag i det sammanhanget. Men vi skall aldrig förledas att tro att våra insatser är av avgörande betydelse för Vietnam. De avgörande ansträngningarna i återuppbyggnads- och utvecklingsarbetet svarar vietnameserna själva för.

Jag vill sluta med att än en gång citera Pham Van Dong: "Vi måste alla se till att krigets hjältemod förvandlas till ett fredens hjältemod för uppbyggande av vårt land."

Vi borde alla, även herr Hernelius, känna och uttrycka glädje över att kunna medverka i det arbetet.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Under de år då kriget rasade i Vietnam bidrog Sverige med sitt bistånd till att hjälpa det vietnamesiska folket att hålla ut. De biståndsinsatserna kritiserades från borgerligt håll. Men även dessa kritiker intygade enstämmigt att när kriget väl var slut skulle hela vår nation sluta upp i en väldig återuppbyggnadsinsats. Det var därför med stor oro och besvikelse som många av oss i början av detta år kunde konstatera att det här i riksdagen väcktes motioner om inskränkning av våra biståndsinsatser till Vietnam, och att uppslutningen tydligen inte skulle bli så helhjärtad som vi hade utgått från med tanke på de mycket starka försäkringar som gjorts om det under tidigare år och som det också hade fattats beslut om här i riksdagen.

Jag vill därför säga att jag i dag blev mycket glad över herr Korpås deklaration, eftersom den innebar en klar positionsförändring från i våras. Och jag skulle tro att vad som bl. a. har påverkat honom är den verklighet som han har kunnat studera i Vietnam. Jag hoppas att också herr Hernelius och hans parti skall sluta upp kring återuppbyggnadsbiståndet och att den inställning man skall ha till våra biståndsprojekt skall präglas av en önskan att de skall lyckas.

Jag skall här inte gå in på de frågor som herr Hernelius ställt till fru Sigurdsen, men med utgångspunkt i vad jag har upplevt under mina besök i Vietnam skall jag säga några ord om ett par problem som har tagits upp av herr Hernelius och som också flyktigt berördes av herr Korpås, och som jag vet att han tidigare har diskuterat. Det första är huruvida denna insats är väsentlig – för människornas möjligheter att förbättra sina levnadsvillkor, att skaffa sig mat, kläder, undervisning, bostäder, sjukvård och hälsovård, för att här citera herr Hernelius.

Det andra är hur vi skall se på effektiviteten på den vietnamesiska sidan när det gäller fullföljande av denna biståndsinsats och av återuppbyggnaden över huvud taget samt i viss mån också det samhällssystem som råder och hur pass stor integritet och hur stort inflytande den enskilda människan i Vietnam har. Som utgångspunkt skall jag då ta några exempel från två byar i Vietnam som jag har besökt, den ena i Nordvietnam och den andra i de under januari 1974 befriade delarna av Sydvietnam.

I augusti–september 1971, just när den andra bombperioden inleddes över Nordvietnam, besökte jag landet. Jag var då både i Hanoi och på landsbygden söder om Hanoi. Jag besökte många arbetsplatser, skolor och byar, bl. a. en by som heter Hoa Loc, som ligger i provinsen Than Hoa, ungefär 15 mil söder om Hanoi. Det var en typisk nordvietnamesisk by, en jordbruksby där de flesta människor var sysselsatta i jordbruksproduktionen. Ordförande i bystyrelsen, som har ett mycket stort ansvar i Vietnam – Vietnam har ett väl utbyggt system för kommunal självstyrelse som i mycket liknar vårt och där den enskilda människan har stort inflytande – var en ung 25-årig kvinna som hette Hoang Thi Yen. Hon inledde sin berättelse om byns sätt att organisera livet för män-

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

niskorna i byn – produktion, undervisning, hälsovård, försvar – med de här orden: När jag nu berättar om oss för dig vill jag särskilt betona folkets civiliserade levnadssätt. Samtidigt med att försvarskampen och de svåra bombningarna har pågått har vi åstadkommit betydande höjningar av den materiella, kulturella, andliga och utbildningsmässiga nivån. Vidare berättade hon: Vår by hörde till de svårast bombade områdena. Särskilt 1966–1967 var mycket svåra år. Vi fick försvara oss på dagarna och arbeta på fälten och i skolorna på nätterna.

Som en röd tråd genom hennes berättelse gick utbildningsproblemen för en liten by på den nordvietnamesiska landsbygden, där ännu för 20 år sedan nästan alla hade varit analfabeter, där i dag nästan hälften av befolkningen var barn under 16 år, som alla skulle få möjlighet till en 8-årig skolgång, och där dessutom de vuxna måste ha vuxenutbildning för att man skulle kunna förbättra jordbruksproduktionen, för att man skulle kunna utbilda dem som skulle sköta skolan, hälsovården och den kommunala självstyrelsen.

Efter att ha beskrivit vad en enskild byinvånare som inte var nöjd med bystyrelsens beslut kunde göra för att genom olika instanser få sin sak prövad ända upp till regeringen och högsta domstolen i DRV slutade hon, herr Hernelius, sin berättelse med att säga: I Vietnam har vi en lång demokratisk tradition. Vi har ett ordspråk som säger: Kejsarnas och herrarnas lag måste vara underordnad byns lag.

I hennes och alla andras berättelser om skolans problem mötte vi problemet med material, med papper. Hur skulle de få läroböcker, hur skulle de få skrivböcker? Vi mötte barnen som fulla av stolthet visade oss sina läroböcker, och det var, kan jag försäkra, ett helt annat sätt att hantera läroböcker och skrivböcker än vi möter bland våra ibland kanske bortskämda barn.

I januari 1974 besökte jag återigen Nordvietnam och även de befriade områdena i Sydvietnam. Där besökte jag bl. a. en liten by som heter Trieu Trach som ligger i deltat vid havet i provinsen Quang Tri. Den byn blev totalförstörd genom amerikanska bombningar natten till den 27 januari, samtidigt som Parisavtalet undertecknades. Den blev så förstörd att där icke fanns sten på sten, icke ett träd, icke ett hus. Vi besökte den elva månader senare. Vi talade med byns invånare, vi var i byns skola, som var det första som återuppbyggdes när man flyttade tillbaka. Skolan, som var byggd av utskottsmaterial från den övergivna amerikanska basen, hade sönderskjutna väggar, sandsäckar till golv, skolbänkar som var upplade med tegelstenar och brädbitar, barn som satt tätt, tätt. En lärare berättade att de arbetade i skift med tre omgångar barn på dagen och de vuxna på kvällen. När vi började arbeta här, sade hon, hade vi inget material. Vi skrev i sanden och på bananblad. Nu, sade hon, har vi läroböcker. De är tryckta på svenskt biståndspapper.

Det är alldeles självklart, herr talman, att det inte finns något u-land som kan klara sitt undervisningssystem utan att ha en egen pappersproduktion. Undervisningssystemet är det som man behöver för att över

huvud taget komma i gång med utvecklingen på andra områden, och det gäller både barnens och de vuxnas undervisning. Det förhållandet att pappersproduktionen kan vara nyckeln till utvecklingen i ett land påpekades för mig första gången för ganska många år sedan av den gamle jägmästaren och författaren Eric Lundqvist, som hade många års erfarenhet från arbete i tredje världen. Jag har inte tänkt på det förut, men jag har vid alla tillfällen då jag besökt u-länder kunnat konstatera hur rätt han har. Inget lands undervisningssystem kan komma i gång utan papper, inget fattigt u-land har råd att använda sin valuta till att importera papper. Denna insats i Vietnam är så långt ifrån någon onödig lyxproduktion som någonting kan vara – den är oundgänglig i kampen för livets nödtröft.

Dessutom är Vietnam ett gammalt kulturland. I den utbombade staden Dong Ha i provinsen Quang Tri hittade vi bland ruinerna elva månader efter det att Parisavtalet hade undertecknats en bokhandel och ett bibliotek, väl besökta, med den vietnamesiska litteraturen, med skolböcker, med vuxenutbildningslitteratur och med hela den europeiska klassiska litteraturen, översatt till vietnamesiska mitt under brinnande krig.

Så till frågan om effektiviteten. Vi som har sett och mött dessa människor som mitt under det brinnande kriget burit upp sitt eget samhälle, som har utvecklat ett självstyrelsesystem ute i byarna och på arbetsplatserna, som har fått skolor, undervisning och matproduktion att fungera på ett i det landet aldrig tidigare skådat sätt, vi tycker inte att de har åstadkommit ett dåligt fungerande samhälle – vi tycker att de har visat en sällsynt uthållighet, kompetens och skicklighet. Jag tror det skulle vara nyttigt att jämföra deras situation med hur det såg ut i Europa under och efter andra världskriget. Det har jag inte upplevt annat än genom de vuxnas berättelser, eftersom jag gick i småskolan vid den tiden, men jag tror att herr Hernelius upplevde Europa under och efter andra världskriget. Jag tror att han delar min uppfattning att ingenting skulle vara oss mera fjärran än att inte förstå varför ett land som har utsatts för så svåra lidanden kanske inte fungerar hundra procentigt effektivt med detsamma. Skulle inte den förståelsen också kunna gälla ett land långt borta från vårt eget? Och skulle den inte naturligen leda till en vilja att med all kraft bidra till att landet skall slippa ut ur den svåra situationen?

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att från mina utgångspunkter berätta om några intryck av det besök som jag själv hade tillfälle att göra för ett par månader sedan i Hanoi i Vietnam. Jag kom att besöka Vietnam i samband med att Nordvietnam firade 30-års minnet av staten Nordvietnams tillkomst. Jag blev ombedd av regeringen att representera den vid det jubileet, och jag kom därför att vistas några dagar i Vietnam. Naturligtvis ingick då också ett besök vid det pappersbruksprojekt som nu diskuteras och som säkerligen vid många tillfällen under de närmaste

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

åren kommer att diskuteras här i landet.

Det projekt som är på gång har mött mycket kritik. Jag vet inte varför, men Svenska Dagbladet har tagit som sin uppgift att gå efter annan granska hela projektet och göra det från mycket kritiska utgångspunkter. Även om de uppgifter som lämnas inte alltid är riktiga fortsätter tidningen ändå att utreda den kritiken, vilket den naturligtvis har full rätt till.

Herr Hernelius har i dag berättat litet om förseningarna, kostnadsfördyringarna osv. Ja, självklart är det beklagligt att projektet av olika skäl försenas.

Men jag tror att vi svenskar skall vara litet försiktiga att starkt kritisera förseningar och att det inte alltid klaffar med den tidtabell man har gjort upp. Det gäller i alla fall ett land som under 30 år varit i krig med två av världens stora makter. Vi kan ju föreställa oss vilka förutsättningar vi skulle ha haft, om vi hade haft krig ett 30-tal år i vårt land, att genomföra ett projekt enligt en fastställd tidtabell. Naturligtvis skulle förseningar uppstå.

När det gäller kostnadsfaktorn – som också är en mycket viktig fråga – är situationen f. n. sådan i hela världen att den tidsåtgång vi har är större än vad vi kan minnas ha existerat någon gång tidigare under en period. Hur skulle man kunna undvika att prisstegringarna slår igenom på det här projektet? Jag tror att vi får acceptera att så sker, lika väl som vi tvingas att acceptera prisstegringarna här hemma även om vi inte tycker om dem.

När jag var i Vietnam hade jag tillfälle att tala med många personer från administrationen, myndigheter m. m. Det var samtal med regeringsledamöter och tjänstemän som hade med detta projekt att göra och med Pham Van Dong själv. Det är inget tvivel om – det framgick alldeles tydligt – att det är lika viktigt för vietnameserna som för oss att projektet genomförs enligt de planer och den tidtabell som gjorts upp. Han gav starkt uttryck för detta och upprepade vid flera tillfällen detta resonemang.

Jag har för min del ingen anledning att tvivla på att vietnameserna själva vill genomföra detta projekt på ett sätt som från början var bestämt, trots att olika saker inträffat som skapat svårigheter. Säkerligen har hamnförhållandena i Haiphong visat sig vara svårare än vad vietnameserna själva tänkt sig från början. Det är inte heller nog med hamnen utan sedan uppstår svårigheter i nästa etapp med att frakta godset drygt ett 20-tal mil på landsväg till den plats där pappersbruket byggs. De vägförhållanden som existerar i Vietnam och den bilkvalitet som finns tillåter inte sådana tunga laster vi är vana vid, och detta har också inneburit svårigheter.

Det här är inte fråga om något stort projekt. Man skulle kunna tro det, men ett sådant här pappersbruk byggs inte längre i Sverige. Det hör till historien att en nyetablering sker med så här små pappersbruk. Ett pappersbruk med en kapacitet på 50 000 ton tryckpapper och 5 000 ton omslagspapper är verkligen ingen stor industri. Men det är denna

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

storlek av industri som vietnameserna själva har behov av och som man har kommit fram till i de överläggningar som ägt rum mellan givarna och mottagarna av denna hjälp. Om man i Sverige skulle bygga ett nytt pappersbruk med tillhörande massaindustri, skulle det röra sig om en kapacitet på 175 000–200 000 ton, inte 50 000 ton. Men man skall inte jämföra Sverige och Vietnam och man har anpassat den här anläggningen till vad Vietnam har behov av.

Principen för oss i Sverige då det gäller u-hjälpen är ju att vi så långt som möjligt skall tillmötesgå mottagarländerna med vad de själva önskar få genomfört. Massaindustri och pappersbruk är ju en uttrycklig önskan från Vietnam. Varför skulle vi då inte försöka hjälpa landet med det? Det finns önskemål på andra industriområden som inte presenterats för oss och som naturligtvis är ännu mer kostnadskrävande än vad detta projekt kommer att bli. Sådana projekt har man vänt sig till andra länder för att diskutera – de är långt ifrån klara. För oss ligger det bra till att hjälpa till med ett skogsindustriprojekt. Vi skall komma ihåg att när vi talar om skogsindustriprojekt så är det inte enbart det här industriprojektet som sådant, utan däri ingår också det skogsplanteringsprojekt som är en del av hela denna hjälpinsats och som naturligtvis också är en kostnadsfaktor att räkna med.

Jag skall inte förlänga debatten, men jag vill säga att jag tror att vi i våra u-hjälpsinsatser i fortsättningen mer än hittills får lov att engagera oss i större projekt. De behöver därför inte bli alltför stora, vilket just det här projektet visar. Det är nämligen enligt svenska förhållanden ingen storindustri. Jag tror emellertid att vi måste välja att så långt som möjligt göra stora insatser, för då ger vi den bästa hjälpen till mottagarländerna.

En principfråga när det gäller detta projekt är det förhållandet – det som Svenska Dagbladet behandlat vid olika tillfällen och som herr Hernelius tidigare i riksdagen liksom i dag har omnämnt – att Vietnam har en kommunistregim. Vietnam har ingen demokratisk regimen. Nej, men det finns väl ingen som har påstått något annat. Skulle vi försöka styra våra hjälpinsatser bara till demokratiska länder eller länder som har en klar viljeinriktning att utvecklas till demokratier, skulle vi knappast hitta några mottagarländer. De länder till vilka vi ger u-hjälp har kommunistregimer eller reaktionära borgerliga regimer. Vi kommer inte ifrån det. Då är frågan: Skall vi då, eftersom vi inte kan hoppas på någon demokratisk utveckling, låta bli att ge någon hjälp över huvud taget? Hittills har vi inte sett problemet så. För oss har det varit viktigast att hjälpa de fattiga länderna i deras nöd och stimulera en återuppbyggnad även om de icke har haft demokratiska regimer eller en stark vilja att utvecklas till demokratier. Skulle vi ha lagt alltför stor vikt vid den sidan av saken, skulle vi fått stå här med våra u-hjälpspengar och haft svårigheter att placera dem. Vi har mer följt riktlinjerna som angivits från Förenta nationerna. Inte minst har resonemanget kring världens fattigaste länder spelat en viss roll under senare år. Huvuddelen av vår hjälp går också till länder som hör till gruppen världens 25 fattigaste länder. 70 %

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

av hela den svenska u-hjälpen går till sådana länder.

Jag har velat säga detta därför att det har varit principerna hittills för vår utvecklingshjälp, och jag kan inte se någon möjlighet att vi kan ändra dem härefter heller. Vi lägger stor vikt vid att hjälpa de fattiga länderna oavsett om de har en styrelseform som vi gillar och skulle kunna acceptera i vårt land eller inte. Vi vill helt enkelt hjälpa.

Låt mig till sist komma tillbaka ett ögonblick till förseningarna. Jag förmodar att herr Hernelius har hört talas om att industriprojekt i Sverige också blir försenade. Det är ofta så att industriinvesteringar som skall genomföras blir försenade och ofta ganska mycket, även om man har ambitionerna att hålla ett tidsprogram. Jag förmodar att vi icke kan ställa större krav i det här avseendet på ett industriprojekt i Vietnam än vad vi kan göra på våra egna industriella investeringar som också samtidigt ofta blir mycket dyrare än vad man har räknat med.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Herr Hernelius började med att dela ut rosor. Jag skall i dag inte ge några rosor tillbaka, men herr Hernelius noterade säkerligen i den s. k. gräsrotsdebatten att jag delade ut en ros till honom. Jag sade att jag förväntade mig att den debatt som vi skulle ha här i dag skulle föras på en annan nivå, en mer politiskt anständig nivå, vilket jag inte kan påstå alltid har varit fallet med vare sig gräsrotsdebatten eller tidsningsdebatten omkring Vietnam.

Jag tror liksom herr Hernelius att det är bra med så stor öppenhet som möjligt. Jag tror att det är bra att vi har möjlighet att redovisa vår biståndspolitik både när det gäller skogsindustriprojektet i Vietnam och andra insatser.

Herr Hernelius framförde en del citat. Jag tror det var både propositioner och annat, och i varje fall kom en del från den socialdemokratiska partikongressen. Jag skall kvittera och citera några rader ur herr Hernelius interpellation. Där står det, när han talar om de problem som finns i samband med genomförandet av projektet:

”Svårigheter av detta och av annat slag är självfallet ofrånkomliga och har till viss del kunnat förutses. De är på sätt och vis normala vid ett projekt av detta slag.”

Jag minns inte om herr Hernelius instämde i det citat han hade från partikongressen. Jag kan i varje fall instämma i det här citatet från herr Hernelius interpellation.

Det är flera av de talare som yttrat sig här som påpekat det faktum att Vietnam har levt i krig i ungefär 30 år. Men jag tror att det ofta behöver upprepas, därför att det verkar ibland som om vi glömde bort det – vi i det här landet som, vilket också har påpekats, har haft förmånen att leva i fred i mer än 160 år och alltså på ett helt annat sätt än vietnameserna har haft möjligheter att utveckla vårt land.

Det finns u-landsproblem av många traditionella slag som man möter i vårt samarbete. Men det måste naturligtvis bli alldeles specifika svå-

righeter i ett land som Vietnam där människor har levat i den här situationen under så många år. Såsom framhållits vid flera tillfällen är det två helt olika planerings- och styrsystem som möts i samband med det här skogsindustriprojektet, och det tar naturligtvis tid för svenskarna att förstå hur det vietnamesiska systemet fungerar, hur beslutsvägarna går osv. På samma sätt tar det givetvis tid för vietnameserna att förstå svenskarnas sätt att arbeta. Två av de problem som har funnits har berott på bristande vietnamesiska resurser, nämligen dels svårigheter att få fram tillräckligt med kvalificerad arbetskraft, dels svårigheter med transporterna.

Det är självklart att svenskarna blir irriterade över det här. De blir irriterade över att inte kunna arbeta, att inte kunna utföra ett effektivt jobb såsom de är vana vid här hemma i vårt land. Vi är väldigt effektiva i Sverige. Vi har en högrationaliserad industri och vi har ett mycket hårt arbetstempo – allt det här kanske på både gott och ont. Men det går inte att tro att man kan överföra den här svenska effektiviteten till ett land som Vietnam. Vi har så helt olika förutsättningar och helt olika utgångslägen. Något som bl. a. irriterat den svenska personalen har varit vad man uppfattar som bristande arbetsdisciplin från vietnamesisk sida. Vietnameserna har svårt att hålla tider, de arbetar inte särskilt energiskt och de tycks inte vilja ta order av den vietnamesiska arbetsledningen.

Det här är naturligtvis saker som förvånar den som väntat sig att man i ett kommunistiskt system skall föra en auktoritär politik. Det ger kanske i stället bilden av ett system som arbetar med stor flexibilitet och framför allt med ett hänsynstagande till de enskilda människorna. Jag tror också att man i det här sammanhanget får ta med i bilden att det måste komma ett slags allmän avspänning efter det 30-åriga kriget. Det är helt naturligt. Men på det hela taget har den svenska personalen i Bai Bang mycket bra klarat av de här besvärigheterna – inte minst de problem de har haft med sina boendeförhållanden, som är provisoriska. Med svenska mått mätt är bostäderna naturligtvis bristfälliga.

Ett av värdena med det här projektet, som är gemensamt svenskt och vietnamesiskt, ligger i den kunskapsöverföring som pågår hela tiden medan man arbetar. Det är ett sätt för oss att lära ut den teknik som vi kan. Jag vill också anföra att det här projektet har stor betydelse även för det svenska näringslivet. En stor del av upphandlingen har formen av svenskt varubistånd till skogsindustriprojektet. Detta gäller pappersmaskinerna, det gäller ett utbildningsprogram från Karlstads Mekaniska Werkstad och flera andra firmor, som levererar ventiler, borrarutrustning, plastbehandlad plåt, traktorer, personbilar osv. En mycket stor del av biståndet skapar alltså sysselsättning hemma i vårt eget land, och vi vet att det har stor betydelse.

Herr Hernelius började sitt inlägg med en historik, som han tidigare har lämnat i den här kammaren. Vi har tidigare debatterat den, och jag skall inte förlänga debatten med att i dag gå in på den historiken. Herr Hernelius accepterar de två sjukhusen. Det är en enligt ett gammalt

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

traditionellt uttryckssätt humanitär verksamhet. Men för herr Hernelius är det inte humanitärt att bidra till att få till stånd en massafabrik och ett pappersbruk, som kan ge landet i fråga möjligheter att producera papper för sin utbildningsverksamhet. Det kan alltså herr Hernelius inte beteckna som humanitär verksamhet. Jag tycker att de föregående talarna på ett alldeles utmärkt sätt har beskrivit det behov som verkligen finns av papper för skolböcker i Vietnam.

Herr Hernelius tar upp kostnaderna, och jag vill i detta sammanhang komplettera min uppgift i svaret om att Vietnam själv står för ungefär 15 % av kostnaderna. Vi skall då ha klart för oss att den vietnamesiska andelen av bidraget beräknas i vietnamesiska priser och löner. Skulle dessa bidrag räknas om i svenska priser, skulle naturligtvis andelen vara större.

När sedan herr Hernelius talar om de höga kostnaderna och om de 770 miljonerna nämner han inte alls, att detta är en kostnad som faller ut under en femårsperiod. Han talar heller inte om att i dessa 770 milj. kr. är 150 milj. kr. inlagda för eventuella kostnadsstegringar. Vi har alltså redan från början garderat oss med detta belopp för eventuella kostnadsstegringar.

Herr Hernelius säger sedan att vi skall uppföra en fabrik, där vår topp-teknik från 1970-talet skulle föras ut i de vietnamesiska djunglerna. Ja, för det första är det inte fråga om 1970-talets topp-teknik, eftersom det är en god 1960-talsstandard på denna fabrik. För det andra uppfattar jag inte området i fråga som någon vietnamesisk djungel. Jag hoppas att herr Hernelius vid något tillfälle får förmånen att besöka Vietnam och då även Bai Bang.

Vi borde bättre kunna tillgodose andra elementära behov för dessa pengar. Ja, självfallet finns det ett enormt stort behov av hjälp, om vi ser ut över hela världen. Det finns alltså stora möjligheter att hjälpa. Men vi arbetar ju under begränsningar. Sverige är visserligen ett rikt men också ett litet land. Vi leder när det gäller anslagens relativa storlek och är det enda land som har nått enprocentsmålet enligt FN:s rekommendationer. Men vi har alltså begränsade resurser, och vi har inriktat oss på ett visst antal länder. Flera av dem som talat under debatten har bekräftat vilka stora hjälpbehov som finns i Vietnam.

Herr Hernelius kommer vidare in på det spörsmål som av både herr Hernelius och andra gjorts till en mycket stor fråga, nämligen det s. k. hemlighetsmakeriet. Ja, en viss del av utredningsmaterialet har hemligstämplats av SIDA. Det har gjorts med hänsyn till sekretesslagens 3 § mom. 2. SIDA har gjort bedömningen att materialet sannolikt bör hållas hemligt på grund av internationella hänsyn. Regeringen har hemligstämplat avtalet i enlighet med 3 § mom. 1 av hänsyn till främmande makt.

Detta avtal har hemligstämplats efter samråd med DRV. Det är inte så, herr Hernelius, att Hanoi har bestämt att detta avtal skall hemligstämplas utan det har varit ett samråd om detta. Vi skall ha klart för

oss att allt material som efterfrågats angående Bai Bang-projektet och som ej utlämnats med hänsyn till hemligstämpeln har åsatts denna stämpel innan kriget i Vietnam upphörde. Som herr Hernelius nämnde prövas frågan om denna hemligstämpling fortfarande i regeringsrätten.

Det material som har hemligstämplats rymmer bl. a. uppgifter om råvarutillgångar, kommunikationer, tillgång på arbetskraft, administrativa och organisatoriska förhållanden i Nordvietnam – uppgifter som Nordvietnam av ren självbevaringsdrift självfallet inte mitt under krig önskar utlämna till obehöriga. Att Nordvietnam i det första samarbete som man över huvud taget inleder med något västland ber oss att behandla informationerna om DRV med försiktighet är lätt att förstå, och jag tycker att man skall känna respekt för det. Nordvietnam har ju inte de allra bästa erfarenheter av samröre med västländerna.

Men nu när det är fred i Indokina, bortfaller delvis de säkerhetspolitiska aspekterna. Det är alltså min förhoppning och avsikt att ge en maximal information om det biståndssamarbete som vi har med Nordvietnam för att möjliggöra bl. a. just en öppen och saklig debatt om detta samarbete.

Herr Hernelius tror att det finns väldigt mycket av skumma saker dolt bakom hemligstämpeln. Herr Hernelius talar om kostnaderna och om tidsplanen och citerar vad som står i interpellationssvaret om att det f. n. inte finns någon anledning att revidera budgeten. Nej, jag har en ambition, herr Hernelius, att uppträda anständigt och hederligt, och jag kan alltså vid den debatt som vi för här i dag inte säga till herr Hernelius att det finns anledning att göra någon omvärdering. Det är möjligt att jag vid ett senare tillfälle, om herr Hernelius och jag får förmanen att diskutera de här frågorna, kan ha andra uppgifter att lämna. Men för dagen kan jag inte ge något annat besked än det som herr Hernelius har fått i interpellationssvaret.

Jag instämmer i vad herr Geijer i Stockholm och andra talare har sagt, nämligen att här finns det verkligen ambitioner på båda sidor – både hos den svenska regeringen och hos dem som på vår sida verkställer projektet – att få kalkylerna att hålla både i tid och kostnadsmässigt. Jag vill understryka det som herr Andersson i Lycksele sade i sitt anförande: Man möter verkligen ett mycket stort förtroende för Sverige i det samarbete som vi har med Nordvietnam. Det finns verkligen anledning för oss att på alla sätt försöka leva upp till det förtroende som vi ställts inför.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Låt mig börja med några ord om sekretessen. Fru Sigurdsen sade att hemligstämplingen har skett efter samråd. I Skurup sade fru Sigurdsen att det är Sveriges motpart som begärt hemligstämpeln. Samrådet har väl alltså gått ut på att Sverige har gett vika för Hanois begäran. Jag drar den slutsatsen eftersom SIDA, som på eget ansvar står för en del av hemligstämplingen i första akten, uttryckligen har

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

förklarat sig vara i princip emot hemligstämplingar av detta slag, vilket framgick av det citat som jag läste upp, och t. o. m. sagt att hemligstämpling i sådana här sammanhang skadar biståndsverksamheten – och det är väl riktigt.

Nu ställde fru Sigurdsen i utsikt att hon skulle medverka till större publicitet och offentlighet. Det är bra. Jag noterar det som ett resultat av debatten.

Jag vill också säga att jag icke med någon enda mening eller någon enda sats låtit antyda att jag skulle tro att det var skumma saker som doldes bakom hemligstämpeln. Det har jag inte på något sätt velat antyda. Jag vet inte var fru Sigurdsen fick det ifrån.

I övrigt får jag säga att debatten som den hittills har förts har varit ur många synpunkter givande. Här har före statsrådet åtminstone fyra resenärer vittnat om Vietnam och delgett oss sina intryck därav. Det har varit värdefullt. Den reflexion jag har gjort under dessa vittnesmål har emellertid varit att man i några fall – detta gäller inte herr Korpås, men det gäller herr Andersson i Lycksele och i någon mån herr Geijer i Stockholm samt i någon mån även fru Dahl – har slagit in öppna dörrar. Vem har inte förståelse för att det efter ett krig sådant som det vietnamesiska råder kaotiska förhållanden, brist på administration och svårigheter av olika slag, att landet är förött, att det finns enorma problem med transporter och frakter och när det gäller att få människorna att arbeta! Bara de från fronten hemvändande soldaterna måste utgöra ett oerhört och tyngande problem för den vietnamesiska administrationen. Vem har inte förstått och insett det! När kritikerna anmärker mot mig i det sammanhanget är det som sagt att slå in öppna dörrar. Men jag behöver väl inte utveckla den synpunkten närmare, eftersom fru Sigurdsen var vänlig nog att läsa ur min interpellation vad jag själv har skrivit i detta sammanhang.

Jag har också, herr Geijer, full förståelse för att det blir kostnadsökningar och prispförändringar i Vietnam lika väl som Sverige. Vad min kritik har riktats emot har varit att man inte med tillräcklig noggrannhet har förutsett detta när avtalet slöts i augusti 1974 och att man inte dragit konsekvenserna därav prismässigt. Min tro är att kostnaderna långt ifrån kommer att stanna vid 770 milj. kr. för svenskt vidkommande, utan att de kommer att bli mycket högre. Då blir naturligtvis frågetecknen kraftigare betonade med anledning av att vi binder en så stor del av våra biståndsmedel till just detta projekt. Är det värt att låta en så stor del av biståndet gå till just detta projekt?

Då svarar fru Sigurdsen att herr Hernelius anser att insatserna för sjukvården är befogade, men däremot anser han inte att papperet till undervisningen är humanitär hjälp. Jo visst är det det! Och i svenska projekt har väl tidigare papperet i fråga om en rad motståndsrörelser och biståndsländer intagit en oomstridd plats. Det är ingen som har anmärkt på att det har varit krigskontraband, till skillnad från drivmedel och fordon, för att ta ett aktuellt exempel. På den punkten är vi också ense.

Men det är ju inte det frågan gäller här. Papperet är nyttigt och väsentligt när det gäller undervisningen och i andra sammanhang, men frågan är om Sverige skall, på bekostnad av annan humanitär verksamhet, i en värld som lider av fattigdom och nöd, binda så mycket pengar för en produktion i detta enda land. Man kan också fråga sig, om icke pappersproduktionen bättre kunnat tillgodoses i Vietnam genom utbyggnad av de pappersbruk som med kinesisk hjälp finns där och som bygger på en teknik som såvitt jag förstår är bättre anpassad till de lokala förhållandena där.

Sedan måste jag säga till herr Andersson i Lycksele, vars inlägg i övrigt var ytterligt sympatiskt, att man väl inte kan sätta upp som ett mål för Vietnam att nå upp till en papperskonsumtion av samma mått som Sveriges. Sverige ligger ju bland de länder i världen som har den största konsumtionen av papper, beroende delvis på att vi har råvaran så nära inpå oss och att vi är vana vid att slösa med papper men delvis också beroende på att vi har en högt utvecklad läskunnighet och inte minst att vi har en dagspress och en veckopress som slukar papper. Det problemet torde inte föreligga i Vietnam på många år framåt. Det måste råda en oerhörd spännvidd inte bara mellan Sverige och Vietnam i fråga om papperskonsumtion utan också mellan en rad andra länder och Vietnam, och den successiva höjningen av Vietnams möjligheter i detta avseende kan naturligtvis inte ske med några stora steg, utan det blir en långsam, långsam höjning – och i en kommuniststat behöver man ju dessutom inte alls en press som vi anser vara oundgänglig för vårt fria samhälle.

Jag tar upp detta med kommuniststat. Herr Geijer sade att skulle vi enbart hjälpa länder som strävar efter en demokratisk utveckling eller som är demokratier, skulle vi kanske bli sittande med vårt bistånd. Det var drastiskt uttryckt, men det låg mycken sanning i det. Det är inte så många länder som fyller våra krav på demokratisk renlärighet. Men det är inte det frågan riktigt gäller. Den gäller om den koncentration till Vietnam som blivit följderna av vår biståndspolitik är motiverad med tanke på de behov som finns på andra områden – både i andra kommuniststater och i länder som inte är kommunistiska men där folk också svälter.

Vad vi har efterlyst på många håll från oppositionen i denna talarstol är ju en bättre balans i vår biståndspolitik. Vietnam kommer faktiskt efter SIDA:s förslag på andra plats, tror jag, för nästa budgetår. Den största posten skall anslås åt Tanzania, därefter kommer Nordvietnam med några miljoners skillnad och därefter kommer Indien på tredje plats. Där ligger de tre stora klumparna. Det är klart att en sådan koncentration på just Nordvietnam måste hindra våra insatser på andra områden, måste bidra till att vi får en brist på balans – den ofta av oss påtalade.

Jag vill i detta sammanhang ställa en fråga. Härondagen slöts ett avtal i Hanoi som resulterade i ett nytt avtal, delvis tillbakaverkande och till någon mindre del framåtverkande. Avtalet utgår såvitt jag vet den 30

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

juni 1976, och det innebär ett belopp av 395 miljoner svenska kronor – delvis konsumerade genom tidigare anslag av riksdagen – men därjämte att restmedel skall tillföras samma anslag. Som herr talmannen hör är det avtalet inte hemligstämplat; jag har fått del av det. Nu vill jag fråga: Ingår dessa summor – jag tänker närmast på de 60 miljonerna; en del har ju konsumerats – i vad riksdagen har fått på sitt bord förut, vilket är litet svårt att överblicka, eller är det nya pengar?

Om detta tas av reserverade medel måste det ju minska de reserver som vi har för att fullgöra våra åtaganden enligt det stora avtalet – fru Sigurdsen påpekade, mycket riktigt, att det är ett femårsavtal; jag är ledsen att jag glömde nämna det, men det trodde jag faktiskt var bekant. I så fall måste pengarna tas ur de medel som annars står till förfogande för detta, och då måste vi plussa på summorna för femårsavtalet när den tiden kommer. Detta är den fråga jag gärna vill ställa, ty på den punkten har jag som sagt inte funnit klarhet vid det snabba studium av avtalet som varit möjligt.

Jag vill notera att herr Korpås gjorde befogade erinringar om det sätt på vilket vi i Sverige lagt upp denna verksamhet. Jag instämmer i hans mening att vi skall söka ta fram ett gott resultat av den – det är ingen som vill något annat – men vi bör få göra det på villkor som för oss ter sig rimliga. Det är därför vi inom moderata samlingspartiet kräver en omförhandling, och jag tror inte att nordvietnameserna själva skulle ha något emot en sådan, om de ser till våra syften, nämligen att få en rimligare uttolkning av detta avtal och därmed också en starkare ställning för hjälpen till Nordvietnam i den svenska opinionen. Denna måste nu bli ganska förvirrad och bekymrad över de åtaganden Sverige på detta ensidiga sätt har gjort gentemot just det landet.

Vi måste också ha i minnet att Sverige inte är den enda givaren av bistånd till Nordvietnam. Enligt vad kommunistiska stater har för sed uppger Nordvietnam icke vilka belopp som finns, men vederhäftiga amerikanska beräkningar går ut på att Nordvietnam år 1973 fick 425 miljoner dollar av Sovjetunionen och Kina förutom den militära hjälpen, som för det året uppskattas till 290 miljoner dollar. Vi vet – och det åberopades i Skurup – att några länder här i Europa har anmält sitt intresse för att delta i den nordvietnamesiska biståndspolitiken, däribland Holland, Norge och Danmark. Men vi vet också – och det är intressant – att deras summor är rena småsaker i förhållande till våra jättebelopp. Det finns ingen proportion mellan den svenska insatsen och övriga insatser från Europa. Nordvietnam har av olika skäl, som jag inte här skall ingå på, blivit en kelgris för den svenska biståndspolitiken. Det tar sig uttryck främst i detta skogsprojekt, som alltså är en symbol för vänskapen mellan Nordvietnam och Sverige, för att ännu en gång citera statsministern.

Nu kommer jag till ytterligare en liten reflexion. Som vanligt i kommuniststater finns det ju ingen pressfrihet i Nordvietnam – det skall man inte begära. Det utkommer inga tidningar annat än de som förmedlar "husbondens röst" – och något annat förekommer inte i radio och TV.

Kommer några tidningsmän in i kommuniststater, så är det efter noggrann prövning av hjärtan, njurar och åsikter. De är också i så fall – om de kommer in – noga bevakade. Deras resrutt, om sådan medgives, är på förhand utstakad. Varje avvikelse kan medföra stränga straff, i bästa fall förpassning, i andra fall långvarig fängelsevistelse – vi har ju många exempel på det från Kina.

Jorden runt sitter journalister och tidningsmän i fängelse för att de sökt, sin plikt likmätigt, rapportera vad de iakttagit. I Internationella Pressinstitutet har jag under decennier kunnat följa hur vanmäktig pressen och institutet varit gentemot makthavare av det slaget och hur tusentals framställningar har gjorts utan resultat. I några fall har vi lyckats få loss de inspärrade, som t. ex. i Turkiet, i andra fall har ansträngningarna varit helt utan framgång.

Beträffande Nordvietnam vägras nu, trots den stora svenska insatsen där, svenska journalister inresevisum. Det beror på bostadssvårigheterna, säger fru Sigurdsen trohjärtat och vill att vi skall ha respekt för dessa svårigheter. När en tidningsman i Malmö tog henne på orden och erbjöd sig att resa till Nordvietnam med eget tält och konserver, blev det i alla fall inte något visum. Förargligt nog för fru Sigurdsen publicerades samtidigt en inbjudan från en resebyrå till jul- och nyårsresor till Hanoi för 5 625 kr. Det var Folkturist som stod för erbjudandet. När tidningsmannen i fråga sökte begagna sig av detta erbjudande, fick han svaret att resan var slutsåld och att det i alla fall skulle ta för lång tid att få visum.

Så var det med insynen i det fallet, så är det med insynen i Nordvietnam, och så är det med möjligheterna för den svenska allmänheten att genom pressen och tidningsmännen få veta litet om förhållandena där just nu. Är det tillfredsställande, fru Sigurdsen, med tanke på de svenska insatserna i det landet?

Herr KORPÅS (c):

Herr talman! Fru Dahl talade om positionsförändring från min sida. Jag inledde med att säga att min principiella inställning är att en sådan här typ av insatser inte är vad vi bör syssla med i vårt biståndsarbete och att denna min principiella inställning har förstärkts efter besöket på platsen för det aktuella projektet. Men nu har vi beslutat om detta bistånd. Löftet är givet, och då skall det hållas. Det är det jag har försökt säga här.

Jag har inte varit med om att föreslå någon nedskärning av anslag till Nordvietnam, som fru Dahl sade. Om jag inte missminner mig var anslaget till Nordvietnam föregående budgetår 180 milj. kr. eller någonting däromkring. Jag medverkade i SIDA:s styrelse – tillsammans med de socialdemokrater som där fanns – till ett förslag om ett anslag på 210 milj. kr. för Nordvietnam. Det är ingen nedskärning – det är en kraftig höjning av anslaget. Och i dessa 210 miljoner ingick enligt SIDA:s bedömning hela Bai Bang-projektet.

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

Det är svårt att vara biståndsmottagande land – det tror jag vi skall ha klart för oss. Det är kränkande att vara ett omdebatterat biståndsland. Därför skulle jag vilja vädja till regeringen att i fortsättningen försöka samla de grupper som är intresserade av biståndsfrågorna redan från början, så att vi slipper denna debatt land för land. Jag är inte rädd för den debatten för min del, men jag vill bespara våra samarbetspartner en debatt om dem. Det är ju egentligen inte det debatten har gällt, utan vi har hela tiden hållit oss till en principiell debatt, men den har naturligt nog fått exemplifieras med länder.

Jag hoppas, herr talman och fru statsråd, att vi får sådana förslag från regeringen i vårens budgetproposition att den debatt om anslagen land för land som vi hade i våras kan besparas både oss och våra samarbetsländer.

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! När herr Hernelius talar om hemligstämpeln säger han att jag har sagt att det är vår motpart som har begärt hemligstämpling. Ja, självfallet. Jag har också sagt att Sverige har ingen anledning att begära att detta avtal skall hemligstämplas.

Sverige har gett vika, säger herr Hernelius. Ja, det har vi gjort av de hänsyn som jag nämnde i mitt andra inlägg – de uppgifter om tillgångar i Vietnam som finns i avtalet och som vi har respekt för att man i en situation av krig inte vill låta omvärlden få kännedom om.

Regeringen tycker precis som SIDA, att i princip skall vi inte ha hemligstämplade avtal. Vi har det inte heller i något annat sammanhang. Som herr Hernelius själv har konstaterat är det avtal som skrevs under i Hanoi den 21 november inte hemligstämplat. Det är inte heller det avtal som har skrivits under med Sydvietnam.

Det var intressant att höra att jag hade missbedömt herr Hernelius. Han tyckte att de insatser som två sjukhus innebär var riktiga, men nu säger han att det är humanitärt att ge också papper som är nyttiga och väsentliga ting. Jag förstår inte att herr Hernelius argumentering riktigt går ihop – jag kan inte se logiken i den. Den finns alltså ett stort behov av papper, att ge papper är humanitärt, det är nyttigt och väsentligt. Då måste det väl ändå vara en vettigare planering att vi hjälper till så att vietnameserna kan producera detta papper själva i stället för att vi skulle exportera papperet och alltså skicka det från Sverige.

När herr Hernelius berör det avtal som undertecknades i förra veckan och ställer frågor om de 60 milj. kr. som där anvisas för importstöd, så vill jag svara att dessa 60 miljoner tas från tidigare reservationer inom de ramar som finns för budgetåren 1974/75 och 1975/76. De ingår alltså självklart i de ramar som är godkända av riksdagen.

Herr Hernelius återkom sedan till detta med symbolen för vår vänskap. Han sade att Bai Bang-projektet var en dyr symbol och att Sverige ger en stor del av sitt bistånd till Nordvietnam. Han tyckte inte heller att han behövde ta upp detta att landet var förstört efter kriget och att det

fanns stora behov i Vietnam – det var ju självklart. Ja, det är nu så att det finns olika värderingar när det gäller inriktningen av vårt bistånd. Men de svenska biståndsinsatserna, som nu lämnas till tolv programländer och ett antal andra länder, står det en mycket stor majoritet av riksdagen bakom. Vi har slagit fast att vi skall koncentrera vår hjälp. Vi har inga möjligheter att tillgodose alla behov som finns.

Av denna och tidigare debatter i biståndsfrågan tycker jag mig kunna konstatera att det egentligen inte är pappersbruket och skogsindustriprojektet i Nordvietnam som herr Hernelius vill diskutera. Han talar om de båda sakerna bara därför att han vill ha en motivering för att över huvud taget ifrågasätta det riktiga i att vi ger bistånd till ett land som Nordvietnam. Jag kan inte låta bli att göra den reflexionen, sedan jag har lyssnat på herr Hernelius mycket grundligt i dag och i tidigare sammanhang.

Vidare tog herr Hernelius också upp frågan om möjligheterna för svenska journalister – och kanske också andra – att resa till Nordvietnam. Men både han och jag vet att det har varit journalister på besök i landet, och av dem har vi i olika tidningar fått beskrivningar av situationen i Vietnam. Jag kände faktiskt inte till att man nu också kan göra turistresor dit, men jag noterar med tillfredsställelse att så är fallet. Jag vet också att där finns områden som vietnameserna själva tycker är mycket lämpliga som turistorter. Man visade oss sådana när vi var där. Dock kan jag och flera med mig som har varit i Vietnam vittna om den låga standard man där har på bostäder, hotell och annat, herr Hernelius. Till detta kan herr Hernelius då säga att nu har man fått ett nytt hotell i Hanoi, och det har man. Men det fanns inte när jag var där.

Jag togs emot mycket väl, när jag kom till Vietnam som representant för regeringen. Det är vanligt, när man besöker andra länder. Jag bodde i en av regeringens representationsvillor. Och jag tror inte, herr Hernelius, att en svensk jobbare bor i ett hus med samma låga standard som den villan har i Hanoi. Jag har full förståelse för om de praktiska svårigheterna i Hanoi gör att den nordvietnamesiska regeringen vill vara försiktig med att ta emot stora grupper människor. Men jag tycker att det är ett gott bevis för deras vilja att få kontakter med människor också via turisterna, att man nu startar resor för turister. Och det är min förhoppning att så många svenska journalister som möjligt skall resa dit, så att de sedan kan beskriva för svenska folket vilket återuppbyggnadsarbete som pågår i detta av kriget härjade land.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Eftersom herr Hernelius apostroferade mig ett par gånger vill jag säga följande.

När jag gav exempel på papperskonsumtionen i Sverige kontra Nordvietnam skall detta naturligtvis inte tas som intäkt för att jag föreställer mig att Nordvietnam skall uppnå Sveriges konsumtionsnivå. Tvärtom tjänade exemplet till att belysa den synnerligen låga konsumtion som

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

Nordvietnam nu, men även efter ett färdigställt Bai Bang, kan unna sig. Det är så mycket viktigare att konstatera detta mot bakgrund av det utbildningsbehov som finns i Nordvietnam – och som fru Dahl här mycket utförligt har redovisat – och den betydelse som papperet har när det gäller att bygga upp skolväsendet.

Herr Hernelius sade, med anledning av att jag framhöll de svårigheter som Nordvietnam brottas med på grund av kriget, att jag slog in öppna dörrar. Vad jag yttrade i det avseendet var inte särskilt riktat mot herr Hernelius. Men låt mig säga att det i många fall framgår av kritiken mot biståndsinsatserna i Nordvietnam att kritikerna inte till fullo förstår den förödelse som kriget har förorsakat.

Låt mig i detta sammanhang göra något av en självbekännelse! Den beundran med vilken jag följt skildringarna av vietnamesernas kamp mot stormakten USA har i någon mån fördunklat insikten om att Nordvietnam är ett u-land. Att ett u-land med framgång kunnat föra en så lång kamp har helt enkelt varit svårt att fatta. Mitt besök i Nordvietnam har gjort mig mera medveten på denna punkt. Nordvietnam är ett mycket fattigt land, och detta är ett starkt skäl för oss att göra en omfattande insats i det landet.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Låt mig först säga till herr Korpås att jag verkligen blev besviken över att herr Korpås nu verkade att så att säga ta tillbaka litet av vad han gav tidigare. Jag uttryckte förut min uppriktiga glädje – och det var mycket positivt menat – över att herr Korpås i dag på ett helt annat sätt än vad som var fallet i våras sluter upp kring biståndet till Nordvietnam.

Det finns två saker här. Den ena är den principiella inställningen till detta projekt, och jag noterade vad herr Korpås sade om det. Men det är ett faktum att det fanns mindre av kritik och mer av positiv vilja till just det här projektet nu än vad vi tidigare märkt. Jag tyckte det var viktigt och positivt att slå fast det.

När det gäller den andra saken, biståndets storlek, kan man naturligtvis argumentera på olika sätt. SIDA:s anslagsframställning förra året innebar en förhöjning jämfört med det tidigare anslaget. Men ett faktum var att centerpartiet väckte en partimotion som underskred det av regeringen föreslagna beloppet för innevarande budgetår, och det var det som jag i våras noterade som ett försök att minska biståndet till DRV.

Jag ville nu uttrycka min uppriktiga glädje över vad jag fattade som en uppslutning från herr Korpås sida kring det svenska biståndet till DRV. Om det är förargligt på något sätt vill jag inte förstöra debatten med att tjata om de här detaljerna. Jag tycker att det viktiga är att vi gemensamt arbetar för att det här skall bli en stor och fin biståndsinsats från Sverige.

Det finns en opinion för det i vårt land – det vill jag säga också till herr Hernelius. Det är inte något påhitt av något partikansli eller av

regeringskansliet i Stockholm att vi skall ge så här stort bistånd till Vietnam, utan det finns en mycket stark opinion för det i stora delar av vårt folk.

Här har tidigare i dag talats om gräsrotsinsatser. Låt mig i så fall påminna kammaren om att vi i Vietnamkommittén under detta år – trots att det statliga svenska biståndet nu är så stort, trots att kriget är slut och trots att samtidigt andra solidaritetsinsatser, för Chile, Spanien, Portugal osv., krävt mycket av människor – samlat in över 700 000 kr. från enskilda människor som bidragsgivare till hjälp åt Vietnams folk. Det säger någonting om det utbredda opinionsstöd som finns för en sådan här biståndsinsats och om det ansvar som vi som representanter för svenska folket har att se till att dess önskemål om ett brett återuppbyggnadsbistånd förverkligas.

I viljan att tolka allt till det bästa för Vietnams skull kan jag inte heller låta bli att säga att när herr Hernelius påstår att vi slår in öppna dörrar ser jag det som ett erkännande av det som vi ville få fram och av att kritiken mot bristande effektivitet i insatsen kanske tidigare har varit låt oss säga litet snål och missunnsam. Jag tolkar det alltså som ett uttryck för att herr Hernelius och hans parti också önskar att det projektet skall bli en väl genomförd biståndsinsats och att det är i positiv anda som man driver denna debatt och inte för att misstänkliggöra insatsen eller minska dess värde.

Herr Hernelius ifrågasätter om det bästa sättet att använda pengarna är att satsa på ett stort pappersbruksprojekt. Jag noterar att herr Hernelius erkänner att pappersleveranserna som sådana är av mycket stort värde för uppbyggnaden av samhället. Jag är övertygad om att insatsen har ett strategiskt värde för hela utvecklings- och återuppbyggnadsprocessen i Vietnam. Jag tror inte ens att det med snäva ekonomiska beräkningar skulle vara billigare för Sverige att t. ex. leverera papper i den omfattning som det här är fråga om, 50 000 ton om året under en följd av år, än att bidra till att vietnameserna blir litet mer självförsörjande på detta område än de är i dag.

Till vad herr Andersson i Lycksele sade vill jag säga att även om den vietnamesiska konsumtionen av papper per capita bara höjs i liten utsträckning krävs det ändå totalt sett en oerhört stor produktion. Det rör sig om 20 miljoner människor i Nordvietnam och lika många människor söder om 17:e breddgraden – vi vet att det inte kommer att dröja särskilt länge innan det är fråga om en enda stat. Särskilt i södra Vietnam finns det oändligt många människor, både barn och vuxna, som aldrig har fått gå i skola.

Jag skall inte föra diskussionen om samhällsskicket så utförligt – jag tror att många av oss saknar kunskap att föra den på det sätt som kanske borde vara vår ambition. Det räcker nog inte, herr Hernelius, att bara tala i teser. Det är självklart att ingen av dem som är närvarande i kammaren accepterar ett kommunistiskt samhällssystem, men därifrån och till att med ganska enkla bilder jämställa det vietnamesiska samhälls-

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

Fredagen den
28 november 1975

*Om skogsindustri-
projektet i Demo-
kratiska republiken
Vietnam*

systemet med det som vi återfinner i Sovjetunionen och dess satellitstater är steget långt – det är fullständigt felaktigt att göra det.

Var och en som har besökt Vietnam – och jag skulle önska att herr Hernelius fick den möjligheten – har kunnat se att kännetecknande för alla människors sätt att bo och leva, för hela kulturen, är en mycket stark respekt för den enskilda människans integritet och värde. Där finns, som jag berättade, en mycket starkt utvecklad lokal självstyrelse, där enskilda människor har mycket att säga till om. Detta förhållande liksom det att Vietnam inte hade kunnat föra krig under 30 år under så svåra förhållanden om man samtidigt hade behövt terrorisera sin egen befolkning borde lära oss att inte tala i så enkla termer om detta.

Det är självklart så att vi inte delar vietnamesernas samhällssyn lika litet som de delar vår. Vårt bistånd till Vietnam hänger inte samman med det utan med att det är ett av krig, förtryck och långvarig underutveckling plågat land som vi önskar hjälpa till en bättre tillvaro.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Fru Dahl önskar att jag måtte resa till Vietnam. Ja, problemet existerar väl inte för jag får inte visum, det är jag övertygad om. Så det får nog skjutas på framtiden. Jag är också övertygad om att jag inte får visum till den grannstat som nyligen utsattes för de röda khmerernas välvilja, Cambodja, och där man på några veckor vidtog åtgärder som saknar motsvarigheter i historien sedan Attilas framfart. Man har försökt utplåna all kultur som där fanns, liksom i Vietnam, till den grad att människorna fördrevs från hem och bostäder ut på risfälten. De fick inte ens ta med sig fotografier av anhöriga. Nu har också det påbudet kommit att de måste byta namn för att deras identitet helt skall utplånas. Att vi vet något om detta beror på att några svenska korrespondenter av en tillfällighet råkade vara där de dagarna. Efter detta har det blivit tyst från Cambodja såsom det ofta blir från kommuniststater.

Men nu återgår jag till debattinläggen.

Fru Sigurdsen säger att om papper behövs för undervisning, är det väl bra att Sverige bygger ett pappersbruk och är med om att få vietnameserna själva att kunna tillverka 50 000 ton. Det är klart, så kan man se det. Men man kan också se det på ett annat sätt. Det finns mer närliggande pappersproducenter, t. ex. Kina, som gärna skulle se till att det byggs upp pappersbruk efter bombningarna och förstörelserna. Man kan fråga sig om det inte är enklare att kineserna med sitt sinne för regionens kulturer och regionens speciella förhållanden får stå för pappersbruket och papperstillverkningen. Fru Dahl har alldeles rätt i att det säkert är bättre att vietnameserna får i gång sin egen pappersproduktion än att de varje år skall importera 10 000-tals ton från Sverige. Det kan i längden inte vara en rimlig lösning på deras problem.

Men jag vill ställa en fråga: Är det rimligt att Sverige med sin teknik och sina speciella förhållanden ger sig in på denna ömtåliga produktion och dessa besvärliga förhållanden? Blir det en rimlig kostnadsnivå för

att använda biståndsmedel som annars kanske skulle kunna komma till nyttigare användning?

Fru Sigurdsen gav knappast svar på min fråga om de 60 miljonerna. Hon sade att de självklart tas av tillgängliga medel inom ramen för vad riksdagen bestämt. Ja, det alternativet antog jag förelåg. Men jag sade också att det måste inkräkta på de reserver som funnits tillgängliga för att fullgöra åtaganden vi gjort i andra sammanhang och för en längre tidsperiod, under femårsavtalet. Den frågan kvarstår.

Fru Sigurdsen sade också att det finns en stor majoritet i riksdagen bakom de enskilda biståndsinsatserna, bakom den bilaterala hjälpen och dess fördelning. Det gäller för flertalet länder. Det finns ju undantag. Det parti jag tillhör har anfört en annan mening dels i fråga om storleken av anslagen till några länder, dels i fråga om att ett land som Cuba – ett av världens rikaste länder – får stigande svenska bidragsmedel för varje år, av skäl som är lätt insedda.

Vi menar att man binder sig för stora projekt av inte direkt humanitär art, såsom pappersproduktionen. Papper kan höra till humanitärt bistånd, men pappersproduktionen är en annan sak. Papperstillverkning är inte till 100 % av humanitär art. Om man binder sig för så stora projekt, riskerar man alltså att få åsidosätta andra mer trängande humanitära behov. Vi hyllar den principen att biståndsinsatserna i första hand bör gå till de fattigaste folken. Det är en synpunkt som t. ex., om jag inte minns fel, fru Inga Thorsson har talat och pläderat för.

När vi har opponerat mot den bristande balansen i svensk biståndspolitik, så menar vi att det kanske vore bättre att låta en större del av kakan gå till det multilaterala biståndet och omhändertas av internationella organisationer, där det visserligen kan bli ett större svinn, men där i alla fall fördelningen kan bli mycket annorlunda. Vi har kanske någon gång haft den känslan att ett socialistiskt samhällssystem har inneburit ett entrékort till stora svenska biståndspengar.

Herr KORPÅS (c):

Herr talman! Jag är glad för vänliga ord från min uppskattade bänkamrat fru Dahl, och jag erkänner gärna att hennes beundransvärda arbete för att skapa förståelse för Vietnam har påverkat också mig.

Jag kan dock inte komma ifrån att när man föreslår en höjning av anslaget till Vietnam med flera tiotal miljoner är det en höjning och inte en sänkning. Centerns partimotion gick på SIDA:s linje. Att sedan regeringen föreslår ytterligare 15 miljoner är en annan sak. Regeringen har ingen som helst motivering för att höja bidraget från 210 till 225 milj. kr. Det var naturligt för oss att inte följa det förslaget när vi såg att det fanns motiverade behov på andra håll. Vi föreslår i stället högre belopp än vad regeringen gör till andra länder.

Överläggningen var härmed slutad.

Fredagen den
28 november 1975

*Om bidrag till den
internationella
jordbruksutveck-
lingsfonden*

§ 4 Om bidrag till den internationella jordbruksutvecklingsfonden

Fru statsrådet SIGURDSEN erhöll ordet för att besvara fru *af Ugglas* (m) den 4 november anmälda interpellation, 1975/76:47, och anförde:

Herr talman! Fru af Ugglas har frågat mig dels vilka konsekvenser världslivsmedelskonferensen i Rom, enligt min mening, fått eller bör få för inriktningen av den svenska u-hjälpen, dels om jag avser föreslå att Sverige inom ramen för biståndsanslaget skall ge bidrag till den internationella jordbruksutvecklingsfonden.

Av våra bilaterala biståndsresurser utnyttjas i dag ca 30 % för landsbygdsutveckling. Det torde vara realistiskt att räkna med att u-länderna i framtiden kommer att ge jordbrukssektorns utveckling ökad prioritet. I vilken grad en sådan omprioritering kommer att göra sig gällande även i de svenska programländerna är naturligtvis ytterst ett beslut som dessa, enligt de principer som ligger till grund för vårt bilaterala biståndssamarbete, själva får träffa. Via de svenska ambassaderna i programländerna har en enkät gjorts för att utröna vilken inverkan på planeringen av insatser inom jordbrukssektorn som livsmedelskonferensen kan ha haft. En sammanställning av resultaten av denna enkät har delgetts utrikes- och jordbruksutskottens ledamöter. Även om inte några mer långtgående slutsatser bör dras av materialet finns det tecken som tyder på att många av programländerna i framtiden kan komma att prioritera svenska biståndsmedel för jordbrukssektorn.

Även om åtgärder för att långsiktigt öka livsmedelsproduktionen i u-länderna stod i centrum för världslivsmedelskonferensen underströks också behovet av kortsiktiga insatser i form av livsmedelsbistånd. Det totala livsmedelsbiståndet 1974/75 uppgick till 360 milj. kr. jämfört med 115 milj. kr. för 1973/74. Livsmedelshjälpen via internationella program har vidare innevarande budgetår ökat med 60 %. Utfästelser om livsmedelsbistånd för internationellt samordnade aktioner har vidare – i enlighet med ett av u-ländernas huvudkrav under konferensen – gjorts i form av fasta kvantiteter och fleråriga åtaganden.

I detta sammanhang vill jag också erinra om u-ländernas krav vid världslivsmedelskonferensen att ett internationellt katastroflager om 500 000 ton vete skulle upprättas. Sverige tog upp detta förslag på nytt vid FN:s sjunde extra generalförsamling, och det accepterades då av församlingen. Lagret skall komma till stånd genom att särskilda nationella spannmålslager eller finansiella medel ställs till förfogande för internationella livsmedelsprogrammet. Hittills har emellertid endast Sverige och Norge lagt upp sådana katastroflager. Det svenska lagret omfattar 40 000 ton vete samt vissa fiskprodukter. Det norska lagret uppgår till 10 000 ton vete. Det svenska lagret har redan utnyttjats för livsmedelshjälp till Portugal och Kap Verde.

Vad slutligen frågan om svenskt bidrag till den internationella jordbruksfonden beträffar vill jag anföra följande.

Sverige har deltagit aktivt tillsammans med 13 andra länder i en av FN:s generalsekreterare tillsatt arbetsgrupp med uppgift att utarbeta stadgar för jordbruksfonden. På grundval av detta arbete torde överenskommelse kunna nås mellan givar- och mottagarländer om hur fonden skall upprättas och verka.

Förutsättningarna för att fonden skall få stöd från såväl i- som o-ljeland kan i dag, särskilt i jämförelse med andra multilaterala fondprojekt, bedömas som relativt goda även om överenskommelse ännu inte har nåtts i vissa centrala frågor som t. ex. fondens ställning i FN-systemet. Vid den sjunde extra generalförsamlingen fastställdes ett bidragsmål om ca 5 miljarder kronor för fonden. Någon bidragskonferens har ännu inte hållits, och det är fortfarande svårt att med bestämdhet förutse när fonden kommer att kunna inleda sin verksamhet.

Sverige har emellertid i likhet med många andra länder bl. a. under den nu pågående FAO-konferensen redan förklarat sig ha för avsikt att bidra till fonden. Jag avser i budgetpropositionen återkomma till frågan om storleken på det svenska bidraget.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Vi har nu haft en omfattande debatt om ett stort och ifrågasatt projekt i den svenska u-hjälpen. Min interpellation handlar också om inriktningen av den svenska u-hjälpen, och bakgrunden är jordens hungerkris. Den an knyter således väl till herr Hernelius fråga om det är rimligt att i en svältande värld koncentrera så mycket av biståndsmedel till ett enda projekt.

Mat har under de senaste åren ånyo blivit ett av de centrala problemen för mänsklighetens överlevnad. Den dramatiska och oroande utvecklingen demonstreras av följande fakta. På 1930-talet var alla världens olika regioner, utom Västeuropa, nettoexportörer av spannmål. I dag är alla regioner utom Nordamerika och Nya Zeeland/Australien nettoimportörer. I stort sett är det Nordamerika som täcker resten av världens underskott.

Så sent som 1972 motsvarades jordens reserver av spannmål och "lagrad" jordbruksmark 70 dagars konsumtion. 1975 motsvarar reserverna 35 dagars konsumtion och 1976 beräknas de motsvara 31 dagars konsumtion.

En stor del av mänskligheten är beroende av ett enda års skördeutfall för sin överlevnad. En stor del av mänskligheten lider av svält och undernäring.

Bättre näring är det effektivaste sättet att minska den höga barnadödligheten i u-länderna, vilket paradoxalt också är ett sätt att minska befolkningsökningen. Föräldrar som kan räkna med att deras två, tre barn överlever skaffar sig inte som nu sju, åtta som försäkring inför ålderdomen.

Under de kommande åren måste en kraftansträngning göras av såväl i- som u-land för att söka lösa världens försörjningsproblem. Därom var

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

Om bidrag till den internationella jordbruksutveck- lingsfonden

alla ense i Rom. Produktionen av mat måste öka i såväl i- som u-land. I-länderna måste stödja u-ländernas ansträngningar genom överförande av kapital och teknologi till jordbrukssektorn.

Mot den bakgrunden är det glädjande att statsrådet avser föreslå ett svenskt bidrag till den internationella jordbruksutvecklingsfonden. Detta bidrag bör bli generöst.

Fru Sigurdsen säger också i sitt svar att det finns tecken som tyder på att många av programländerna i framtiden kan komma att prioritera svenska biståndsmedel för jordbrukssektorn.

I detta resonemang följer jag inte riktigt statsrådet. Måste Sverige förhålla sig så passivt som statsrådets svar antyder? Är det inte i utvecklingssamarbetet också fråga om en dialog mellan givare och mottagare? Kan inte Sverige för sin del också prioritera olika områden i mottagarlandets utvecklingsplan? Har inte Sverige ett ansvar för biståndsmedlens effektiva användning?

SIDA anser för sin del att det är fråga om en aktiv dialog mellan Sverige och resp. mottagare. Dessutom har redan från början vissa inslag i det svenska biståndet haft en klar "utbudsprofil", säger SIDA. Tidigast gällde det familjeplanering. Jag menar att vid sidan av familjeplanering måste matproduktionen prioriteras i denna svenska "utbudsprofil".

Sverige har förutsättningarna att kunna bistå u-länderna på jordbruksområdet. Vi har en utomordentlig växtförädlingsforskning. Vi har jordbruksteknologi. Vi har en utvecklad producentkooperation på jordbruksområdet. Och det har sagts mig från jordbrukshåll att det föreligger en efterfrågan från u-ländernas sida på svensk hjälp.

Låt mig återigen citera SIDA. I årets petita står bl. a. följande konstaterande: Erfarenheten av utvecklings- och biståndsproblemen visar att svenskt bistånd vid sidan av övriga mindre ändamålsbundna huvudkomponenter också måste innefatta ett mer aktivt tillhandahållande av kompetens och resurser.

Låt oss, herr talman, i större utsträckning inrikta det svenska utvecklingsbiståndet på att bidra till lösandet av jordens hungerkris. Kring en sådan linje tror jag också att hela svenska folket kan samlas.

Till sist ber jag att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation och för dess positiva grundton.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:51 till socialförsäkringsutskottet

1975/76:85 till jordbruksutskottet

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:137-140 till civilutskottet

1975/76:141-143 till skatteutskottet

§ 7 Föredrogs men bordlades åter
lagutskottets betänkanden 1975/76:1 och 2
socialförsäkringsutskottets betänkande 1975/76:14
socialutskottets betänkanden 1975/76:14 och 15
näringsutskottets betänkande 1975/76:7

§ 8 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna 1975/76:69
och 70.

§ 9 Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkanden
1975/76:26 med förslag till ändring i riksdagsordningen med anledning
av en inom utskottet verkställd översyn av vissa ersättningsfrågor
1975/76:28 med förslag till lag om beslutande organ i frågor om disciplinansvar m. m. enligt statstjänstemannalagen (1965:274) beträffande
tjänstemän hos riksdagen och dess organ

Finansutskottets betänkanden
1975/76:11 med anledning av propositionen 1975/76:20 om svenskt medlemskap i en finansiell stödfond inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) m. m. och riksbanksfullmäktiges förslag om vissa ändringar i riksbankslagen (förslag 1975/76:5), jämte motioner
1975/76:12 med anledning av propositionen 1975/76:60 om ändring i lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt

Skatteutskottets betänkande
1975/76:16 med anledning av propositionen 1975/76:74 om godkännande av avtal rörande ändring i avtalet den 18 december 1972 mellan Konungariket Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland om ömsesidigt bistånd i tullfrågor

Utrikesutskottets betänkande
1975/76:2 med anledning av Nordiska rådets svenska delegations berättelser om dels rådets tjugioandra session, andra samlingen, dels rådets tjugotredje session

Försvarsutskottets betänkande
1975/76:13 med anledning av propositionen 1975:74 med förslag om grundutbildning av värnpliktig medicinalpersonal jämte motioner

Kulturutskottets betänkanden
1975/76:13 med anledning av motion om ökat stöd till anläggningar m. m. för friluftsliv inom kustområdena
1975/76:18 med anledning av motioner om utökad användning av textning i TV-program

1975/76:19 med anledning av motion om anslagen till den frivilliga skytterörelsen

Trafikutskottets betänkanden

1975/76:7 med anledning av propositionen 1975/76:4 om behörigheten att föra motorcykel jämte motion

1975/76:8 med anledning av propositionen 1975/76:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

1975/76:9 med anledning av propositionen 1975/76:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser anslag till Elektrifiering av järnvägslinjen Borlänge-Mora

Jordbruksutskottets betänkanden

1975/76:11 med anledning av motion om stöd till produktionen av vissa draghästar

1975/76:15 med anledning av motioner om hälso- och miljöfarliga varor

1975/76:16 med anledning av propositionen 1975/76:5 om åtgärder i fråga om sjöfarten till skydd av Östersjöområdets marina miljö, m. m. jämte motioner

1975/76:17 med anledning av propositionen 1975/76:6 om godkännande, utom såvitt avser sjöfarten, av konvention om skydd av Östersjöområdets marina miljö

Näringsutskottets betänkanden

1975/76:4 med anledning av propositionen 1975/76:26 om teckning av ytterligare aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken, jämte motioner

1975/76:8 med anledning av regeringens skrivelse 1975:88 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB jämte motion

1975/76:9 med anledning av motioner om förstatligande av vissa företag

1975/76:10 med anledning av propositionen 1975/76:71 om ändring i lagen (1960:22) om statlig krigsförsäkring

1975/76:11 med anledning av propositionen 1975/76:68 om ökning av garantin för exportkredit

1975/76:12 med anledning av propositionen 1975/76:62 om Norrlandsfondens fortsatta verksamhet

Inrikesutskottets betänkanden

1975/76:17 med anledning av motioner om arbetsgivares ekonomiska ansvar för löner vid uppsägning och permittering m. m.

1975/76:18 med anledning av motioner om anställningsskydd m. m.

1975/76:19 med anledning av motioner om värdesäkring av pensioner för statstjänstemän m. m.

1975/76:20 med anledning av motion om indexreglering av löner m. m.

1975/76:21 med anledning av motioner om styrelserepresentation för anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar

Civilutskottets betänkanden

1975/76:1 med anledning av propositionen 1975/76:1 med redovisning av programskedet i den fysiska riksplaneringen jämte motioner

1975/76:2 med anledning av propositionen 1975:46 om planering och samordning av samhällets insatser för rekreation och turism jämte motioner

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

*Anmälan av
interpellation*

§ 10 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 28 november

1975/76:71 av herr *Olsson* i Järvsö (c) till herr industriministern om ökad spridning av sysselsättningen i Gävleborgs län:

De många företagsförsäljningarna i Gävleborgs län det senaste året aktualiserar i hög grad den regionala balansen, dvs. näringslivets och sysselsättningsmöjligheternas fördelning inom länet.

När företagsöverlåtelser sker sägs det ofta att det inte skall innebära någon försämring på produktionsorten. Men genom att företagsledningen förflyttas till annan ort, i regel till större centra, uppstår en försvagning av den industriella miljön på den mindre orten. Detta kan ha mycket negativa verkningar för den fortsatta utvecklingen och dynamiken i näringslivet där. I samband med konjunkturförsämringar föreligger också uppenbara risker för att inskränkningar och nedläggningar först drabbar företag belägna långt från huvudkontor och företagsledning. Erfarenheten visar att så är fallet.

Av Gävleborgs län är främst Hälsingedelen och Ockelbo i Gästrikland i behov av ökad sysselsättning. Alldeles särskilt är detta förhållandet i Ljusdals kommun. Detta visas bl. a. i det nyligen till regeringen överlämnade länsprogrammet. Tendensen till obalans i länet kan komma att förstärkas genom den koncentration av arbetsplatser som bl. a. det planerade stålverket i Gävle innebär, om man inte samtidigt kan komplettera sysselsättningen i övriga delar av länet.

Mot bakgrund av den påtalade utvecklingen framstår en ökad tillväxt av mindre och medelstora företag som synnerligen angelägen för sysselsättningen i de svagare delarna av länet. Det erfordras kraftigare åtgärder såväl för att tillföra ny företagsamhet som för att förstärka och utveckla redan befintliga företag. Här borde exempelvis företagareföreningen erhålla avsevärt ökade resurser för att bedriva en uppsökande verksamhet och att genom ökad rådgivning och serviceverksamhet inom olika sektorer och i samarbete med övriga länsorgan, näringsliv och arbetsmarknad åstadkomma den önskvärda utbyggnaden av sysselsättningen.

Nr 31

Fredagen den
28 november 1975

Meddelande om fråga

Dessutom är det högst angeläget att åstadkomma tillräckliga s. k. spridningseffekter från de tunga industrikoncentrationerna till andra orter för att därigenom uppnå en bättre regional balans. Detta kan t. ex. ske genom ökad utläggning på underleverantörer, utbyggnad av industriservice förlagd till mindre orter, vidareförädling av råvaror och uppbyggnad av manufakturproduktion i olika delar av länet.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag att till herr industriministern få ställa följande frågor:

Är statsrådet med hänsyn till den påtalade utvecklingen i Gävleborgs län och behovet att åstadkomma en bättre regional balans beredd att dels föreslå åtgärder i syfte att förstärka de mindre och medelstora företagens sysselsättningsmöjligheter, dels medverka till åtgärder för ökad spridning av sysselsättningseffekter från befintliga och planerade stora industrikoncentrationer?

§ 11 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 28 november

1975/76:138 av herr *Sellgren* (fp) till herr utbildningsministern om vuxenstuderaandes rätt till extra studiemedel:

Är utbildningsministern beredd att medverka till att underlätta för vuxenstuderande att erhålla extra studiemedel vid dubbelbosättning?

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 17.22

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert